בע"ה

גליון ל"ו | כ"ה-כ"ח טבת

לִשְׁקֹד

עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת וָאֵרָא תשפ"ו

נ"ך: יחזקאל פרקים מ"ב-מ"ח

משנה: מסכת אבות פרק ה'

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומבֹרך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, כ"ב-כ"ח טבת (החותם את החבילה להחדש...), נלמד את פרקים מ"ב-מ"ח בספר יחזקאל; ואת פרק ה' במסכת אבות.

בברכת שבוע טוב ומבורך ולימוד פורה ומשמח,

המערכת

***

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות – noameg23@gmail.com

טבלת הלִמוד להדש טבת

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
א' טבת יחזקאל כ"א	**ב' טבת** יחזקאל כ"ב	**ג' טבת** יחזקאלכ"ג	**ד' טבת** יחזקאל כ"ד	**ה' טבת** **דידן נצח!** יחזקאל כ"ה	**ו' טבת** יחזקאל כ"ו	**ז' טבת** **ויגש** יחזקאל כ"ז אבות פ"ב
ח' טבת יחזקאל כ"ח	**ט' טבת** יחזקאל כ"ט	**י' טבת** יחזקאל ל'	**י"א טבת** יחזקאל ל"א	**י"ב טבת** יחזקאל ל"ב	**י"ג טבת** יחזקאל ל"ג	**י"ד טבת** **ויחי** יחזקאל ל"ד אבות פ"ג
ט"ו טבת יחזקאל ל"ה	**ט"ז טבת** יחזקאל ל"ו	**י"ז טבת** יחזקאל ל"ז	**י"ח טבת** יחזקאל ל"ח	**י"ט טבת** יחזקאל ל"ט	**כ' טבת** יחזקאל מ'	**כ"א טבת** **שמות** יחזקאל מ"א אבות פ"ד
כ"ב טבת יחזקאל מ"ב	**כ"ג טבת** יחזקאל מ"ג	**כ"ד טבת** **הילולת כ"ק אדמו"ר הזקן** יחזקאל מ"ד	**כ"ה טבת** יחזקאל מ"ה	**כ"ו טבת** יחזקאל מ"ו	**כ"ז טבת** יחזקאל מ"ז	**כ"ח טבת** **וארא** אבות פ"ה יחזקאל מ"ח **סיום!!!**
כ"ט טבת הושע א'	**א' שבט** **ראש חודש** הושע ב'	**ב' שבט** הושע ג'	**ג' שבט** הושע ד'	**ד' שבט** הושע ה'	**ה' שבט** הושע ו'	**ו' שבט** **בא** אבות פ"ו הושע ז'

נ"ך יומי - יום ראשון, כ"ב טבת

יחזקאל פרק מ"ב

(א) וַיּוֹצִאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה הַדֶּרֶךְ דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן וַיְבִאֵנִי אֶל־הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר נֶגֶד הַגְּזֵרָה וַאֲשֶׁר־נֶגֶד הַבִּנְיָן אֶל־הַצָּפוֹן:

ויוציאני - מן החצר הפנימית. **אל החצר החיצונה** - בשער הצפון שהוזכר למעלה ושער לחצר הפנימי נגד השער לצפון (יחזקאל מ', כ"ג) והוא היה נתון באמצע ארך עזרת ישראל שהוא מאה אמה. **ויביאני אל הלשכה אשר נגד וגו'** - [אל אחת מהלשכות הראשונות. אי נמי: אל מקום הלשכות קנבריץ בלעז.] הן הלשכות העומדות בצפון הבית המובדלות עשרים אמה מן התאים כמו שאמור למעלה ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לבית (יחזקאל מ"א, י'). (ואין אדם יוכל לכנס לאותן לשכות ולא לאויר רחב העשרים שביניהם ובין התאי' אלא דרך החצר החיצונה כמו שמפורש למטה בענין שהרי אמר שהחצר הפנימי מאה על מאה מרובע לפני הבית למזרח ואמר על רחב הבית לקדים מאה אמה (יחזקאל מ"א, י"ד) נמצא רוחב הבית סותם את רוחב החצר החיצונה ואינו יכול ליכנס לפנים מצידי הלשכות לא לצפון ולא לדרום לכך הוצרך לבא לאותן הלשכות דרך החצר החיצונה הצפונית.) **אשר נגד הגזרה** - אותן הלשכות היו כנגד כל מאה אמה של ארך הבית מן המזרח למערב כמו שאמור בעיניין בלשכות הללו והנה על פני ההיכל מאה אמה (יחזקאל מ"ב, ח').

(ב) אֶל־פְּנֵי־אׇרֶךְ אַמּוֹת הַמֵּאָה פֶּתַח הַצָּפוֹן וְהָרֹחַב חֲמִשִּׁים אַמּוֹת:

אל פני ארך אמות המאה - פתח הצפון אל פתח הלשכה שהיא פונה לצפון לחצר החיצונה ורואה כנגדו חמשים אמה רחב עד הכותל צפוני של חצר החיצונה ואורך מאה אמה שהרי הלשכות מחזיקות מן המזרח למערב מאה אמה ורחבו מן הצפון לדרום חמשים אמה כמו שאמור למטה בעיניין וחלל החצר החיצונה מאה אמה רוחב כמו שאמור למעלה וימד משער אל שער מאה אמה (יחזקאל מ', כ"ג) נמצא לפני הלשכות חלל אויר ארך מאה אמה ורחב חמשים.

(ג) נֶגֶד הָעֶשְׂרִים אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַפְּנִימִי וְנֶגֶד רִצְפָּה אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אַתִּיק אֶל־פְּנֵי־אַתִּיק בַּשְּׁלִשִּׁים:

נגד העשרים אשר לחצר הפנימי - כל זה סימן מקום הלשכות אצל העשרים רחב אויר אשר לחצר הפנימי סביב סביב לבית כמו שאמור למעלה ובנין הלשכות רחב עשרים אמה. **ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה** - שאמרנו למעלה שעלייה היתה החצר מוקפת סביב לה. **אתיק אל פני אתיק** - לא ידעתי מהו. **בשלישים** - תרגם יונתן: מתלתין משמע שהיו אותן לשכות משולשות שלש זו למעלה מזו וגם המקראות מוכיחין כן שהוא אומר והלשכות העליונות קצרות (יחזקאל מ"ב,

ה') מהתחתונות ומהתיכונות. ואני לא יכולתי להבין בשלשת המקראות הללו כלל מהו כי יוכלו אתיקים (יחזקאל מ"ב, ה') מהן אותן אתיקים והיאך אוכלות מן העליונות ואינן אוכלות מן התחתונות ומן התיכונות וטעם שהוא נותן לדבר כי משלשות הנה ואין להם עמודים (יחזקאל מ"ב, ו') לא ידעתי להבין בו. ואני לא היה לי לא רב ולא עוזר בכל הבנין הזה אלא כמו שהראוני מן השמים.

(ג-ו) [תוספת: **אתיק אל פני אתיק** - אתיק הוא עמוד כמו שפי' רש"י נמי: והאתיקים סביב לשלשתם (יחזקאל מ"א, ט"ז) שהם עמודים. **והלשכות העליונות** - היינו הני לשכות עצמם שמדבר מהם וקורא אותם עליונות לפי שהם בגובהו של הר כמו שפירש"י גבי ומתחת הלשכות האלה והכי פי' על הסדר: והלשכות העליונות שהם בגובהו של הר ב' מהם היו קצרות - כלומר אינם רווחות, לפי שהאתיקים היו ממעטים בהם, שכן דרך הבנאים לחזק מלאכת בניינם לעשות עמודים עד ב' שלישי החומה ומשם ואילך כלים ומשפיעים ולכך השלישית אינה קצרה. **והיינו דקאמר כי משולשות הנה ואין להם עמודים** - לפי שאין צריך חיזוק כמו מלמטה ואין להם עמודים כעמודי החצרות - כלומר עמודי לשכות אלו אינם כשאר עמודים, ששאר עמודים מיושבים אצל החומה לחיזוק, אבל הני בעובי החומה בולטין לחוץ ולפנים, לכך אוכלים מן הבנין. **על כן נאצל** - תרגם יונתן: דחיקן, לפי שהם בעובי החומה בולטים לחוץ ולפנים מחזקים הלשכות. **מהתחתונות ומהתיכונות מהארץ** - לצד הארץ. כך מצאתי בשם אשל גדול.]

(ד) וְלִפְנֵי הַלְּשָׁכוֹת מַהֲלַךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת רֹחַב אֶל־הַפְּנִימִית דֶּרֶךְ אַמָּה אֶחָת וּפִתְחֵיהֶם לַצָּפוֹן׃

[תוספת ביאור לפסוק זה כלול בביאור פסוק ג]

ולפני הלשכות מהלך עשר אמות רוחב אל הפנימית דרך אמה אחת - [ולפני הלשכות הללו לצד המזרח קצרו עשר אמות את ארך המאה שהלשכות הולכות על פי ההיכל להיות שם דרך ליכנס בו אל הפנימית לתוך אויר העשרים שבין הלשכות והתאים דרך פתח קצר של אמה אחת רחב, לפי שלא היה מבוא ליכנס לאותו אויר דרך הפנימית שהרי אמר שהחצר הפנימי מאה על מאה מְרֻבע לפני הבית למזרח ואמר על רחב הבית לקדים מאה אמה נמצא רחב הבית סותם את רחב החצר ואינו יכול ליכנס לפנים מצדי החילפות לא לצפון ולא לדרום. לפיכך הניחו הדרך הזה במזרח הלשכות, ארכו חמשים אמה כמדת הלשכות וגדר מפסיק בינו ובין החצר החצונה שלצד מזרח, כמה שאמור למטה בעיניין. ורחב הדרך עשר אמה כאורך בית החלפות שכנגדו לדרום, ובראש הדרך במקצוע היה פונה לימין דרך פתח קצר רחב אמה כמו שכתו' כאן: דרך אמה אחת, ונכנס לתוך אויר העשרים. והדרך הזה היה בקודש כקדושת הלשכות והעזרה. ופתוחות היו הלשכות זו לזו לבד פתחיהן הצפוניים הפונים לחצר החצונה, לפי שבלשכות הללו היו הכהנים אוכלים קדשי קדשים כמו שאמור בעיניין. ולשכת המבשלים היתה לסוף הלשכות בירכתים ימה כמו שאמור למטה בעניין, ודרך הפתחים

שביניהם היו מביאין הקדשים לבלתי הוציא אל החצר החצונה. ויש לומר שהלשכה המזרחית היתה פתוחה לדרך המונח לפניה להביא דרך שם את הקדשים לתוך אויר העשרים אל לשכות הדרום שאצל ההיכל שאף הם לאכילת קדשי קדשים כמו שאמור בעניין. ומביאין אותן דרך אחורי הכפורת. ואף על פי שלא פורש בעניין שתהא חומה לעזרה אחורי בית הכפורת, אי איפשר בלא חומה. וכן מצינו בבית שיני שהיה הפסק אויר חצר אחת עשרה אחורי בית הכפורת.] נראה בעיני לפי שחלל החיצונה רחב מאה מהצפון לדרום, ומהן הלשכות רחב חמשים, ולפניהם אויר חמשים לצד צפון, הרי כאן כל רחב החצר, נמצא כל רחב החצר סתום, שאין אויר בין הלשכות לבין זויות בית החלפות כלום ואין מבא ליכנס בו לאויר עשרים שבין הלשכות והתאים, כי אויר העשרים המפסיק בין התאים והלשכות הוא ט"ו אמות שאחורי בית החלפות ונוסף עליהם חמש אמות. ואם תאמר: נמצא אויר חמש אמות בין זויות החלפות לזויות הלשכות הרי עובי כותל המפסיק בין חצר הפנימי ובין חצר החיצונה הבא מן המזרח למערב סותמו שהרי עוביו שש אמות וראשו כלה לאותה זוית לסוף מאה אורך של חצר הפנימית אל זוית בית החילפות. לפיכך אין מבוא לאותו אויר עשרים, לא בפנימית ולא בחיצונה, אלא אם כן היה משפע וכונס כשהיה מכלה סוף חומת שבין שתי החצרות, שופע בתוך חצר החיצונה או בפנימית בעובי החומה אמה כדי כניסת אדם, ונכנס לתוך אויר חמש אמות שבין כותל החלפות לכותל הלשכה, והולך באותו אויר לצד מערב עשר אמות ושם כלה משך בית החלפות, ונכנס לתוך אויר רחב עשרים. וזהו שאמר מהלך עשר אמות רחב לבא אל הפנימית ודרך אמה אחת שהרי נכנס בו דרך פתח אמה אחת ששיפע וכינס בסוף החומה. ולמה קורהו מהלך עשר אמות רחב, והלא היה לו לומר: מהלך עשר אמות אורך? לפי שלעניין בניין החלפות הוא רחב, לפי שבניין החלפות מן הצפון לדרום חמש עשרה אמות ומן המזרח למערב אינו אלא עשר אמות. **ופתחיהם לצפון** - פתחי הלשכות הללו לצפון, מצאתי. וזהו פי' של פתח הצפון הכתובה למעלה שם קיצר הדבור וכאן פירשו. וזהו פי' ר' שמעיה וכתב מדעתו. תוספת.

(ה) וְהַלְּשָׁכוֹת הָעֶלְיוֹנֹת קְצָרוֹת כִּי־יוּכְלוּ אַתִּיקִים מֵהֵנָּה מֵהַתַּחְתֹּנוֹת וּמֵהַתִּכוֹנוֹת בִּנְיָן:

[תוספת ביאור לפסוק זה כלול בביאור פסוק ג]

(ה-ו) **והלשכות העליונות וגו' כי משלשות הנה וגו'** - לא הבנתי בהם כלל. **כי יוכלו אתיקים** - כמו יאכלו אוכלים וממעטים באויר הלשכות.

(ו) כִּי מְשֻׁלָּשׁוֹת הֵנָּה וְאֵין לָהֶן עַמּוּדִים כְּעַמּוּדֵי הַחֲצֵרוֹת עַל־כֵּן נֶאֱצָל מֵהַתַּחְתֹּנוֹת וּמֵהַתִּיכֹנוֹת מֵהָאָרֶץ:

[תוספת ביאור לפסוק זה כלול בביאור פסוק ג ו-ה]

(ז) וְגָדֵר אֲשֶׁר־לַחוּץ לְעֻמַּת הַלְּשָׁכוֹת דֶּרֶךְ הֶחָצֵר הַחִצוֹנָה אֶל־פְּנֵי הַלְּשָׁכוֹת אָרְכּוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה:

וגדר אשר לחוץ וגו' - המפסיק בין הלשכות והחצר החיצונה של צד מזרח.
ארכו חמשים אמה - מן הצפון לדרום.

(ח) כִּי־אֹרֶךְ הַלְּשָׁכֹות אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַחִצוֹנָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל מֵאָה אַמָּה:

כי ארך הלשכות - מן הצפון לדרום חמשים אמה. **והנה על פני ההיכל** - מן המזרח למערב כנגד האולם וההיכל ובית הכפרת והתאים מאה אמה.

(ט) [וּמִתַּחַת הַלְּשָׁכוֹת] (ומתחתה לשכות) הָאֻלָּה [הַמֵּבִיא] (המבוא) מֵהַקְּדִֹים בְּבֹאָו לֶהֵנָּה מֵהֶחָצֵר הַחִצֹנָה:

ומתחת הלשכות האלה - איני יודע אם בא ללמד שהיה להן מחילות מתחתיהן או בא ללמד שהיו לשכות במזרח החצר ולפי שההר הולך ומשפע לצד המזרח קורא לו ומתחת הלשכות האלה שאילו בגובהו ואלו בשפילו וכך הוא אומר ובשפילו של חצר אל המבוא אשר מהקדים בבאו להנה מהחצר החיצונה.

(י) בְּרֹחַב | גֶּדֶר הֶחָצֵר דֶּרֶךְ הַקָּדִֹים אֶל־פְּנֵי הַגְּזֵרָה וְאֶל־פְּנֵי הַבִּנְיָן לְשָׁכֹות:

ברחב גדר החצר וגו' - הבא מן הקדים של חצר החיצונה וסובב אל הצפון דרך מקצוע צפונית מזרחית של חומות הפנימית מבחוץ לבא לאותן הלשכות שבצפון מוצא על פני גדר החצר כותל מזרח של חצר הפנימית שהיא מערבית לחיצונית כנגד הגזרה והבניין שבפנימית לשכות סמוכות לאותו הכותל ועומדות בחיצונה.

(יא) וְדֶרֶךְ לִפְנֵיהֶם כְּמַרְאֵה הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן כְּאָרְכָּן כֵּן רָחְבָּן וְכָל מוֹצָאֵיהֶן וּכְמִשְׁפְּטֵיהֶן וּכְפִתְחֵיהֶן:

[מצאתי: **ודרך לפניהם** - לפני לשכות הללו יש דרך רחב אויר בחצר חמשים אמה כמראה דרך הלשכות אשר בצד הצפון הכתובות למעלה. זה הפסוק פירש ר' שמעיה וכתב מדעתנו.] **כארכן** - של לשכות הצפון ארכן של אילו וכן רחבן. **וכל מוצאיהן** - כמוצא לשכות הצפון. **וכמשפטיהן וכפתחיהן** - של לשכות הצפון.

(יב) וּכְפִתְחֵי הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם פֶּתַח בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ דֶּרֶךְ בִּפְנֵי הַגְּדֶרֶת הַגִּינָה דֶּרֶךְ הַקָּדִֹים בְּבוֹאָן:

וכפתחי הלשכות אשר דרך הדרום - פתחי לשכות הקדים שאף בדרום היו לשכות מובדלות מן התאים הדרומיים עשרים אמה כמו שאמור למעלה ובין הלשכות רחב עשרים אמה מבית לבית סביב סביב (יחזקאל מ"א, י'). **פתח בראש דרך** - פתח היה להם ללשכות הקדים בראש דרך והדרך היה בפני הגדרת הגינה - תרגם יונתן: דוכן ליואי. ולשון גדרת הגינה בניין גדר אבנים עשוי במעלות שהיו נוגנים ושרים עליו. **דרך הקדים** - שהדוכן היה במזרח כדכתיב בדברי הימים

בפרשת ותשלם והלוים המשוררים לכלם לאסף להימן לידותון וגו' עומדים מזרח למזבח (דברי הימים ב ה', י"ב).

(יג) וַיֹּאמֶר אֵלַי לִשְׁכוֹת הַצָּפוֹן לִשְׁכוֹת הַדָּרוֹם אֲשֶׁר אֶל־פְּנֵי הַגִּזְרָה הֵנָּה | לִשְׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יֹאכְלוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר־קְרוֹבִים לַיהוָה קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שָׁם יַנִּיחוּ | קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים וְהַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם כִּי הַמָּקוֹם קָדֹשׁ: (יד) בְּבֹאָם הַכֹּהֲנִים וְלֹא־יֵצְאוּ מֵהַקֹּדֶשׁ אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וְשָׁם יַנִּיחוּ בִגְדֵיהֶם אֲשֶׁר־יְשָׁרְתוּ בָהֶן כִּי־קֹדֶשׁ הֵנָּה [וְלָבְשׁוּ] (ילבשו) בְּגָדִים אֲחֵרִים וְקָרְבוּ אֶל־אֲשֶׁר לָעָם:

בבואם הכהנים וגו' - בבואם לאותן לשכות לאכול. **ולא יצאו** - מהן שהן קודש. **אל החצר החיצונה** - בבגדי קודש שעליהם. **ושם יניחו בגדיהם וגו'** - וקרבו אל אשר לעם ויגשו ליגע בבגדי העם אם ירצו אבל בבגדי כהונה לא יגעו אל העם שיש בהן מעלות טהרה ובגדי החול מדרס להם.

(טו) וְכִלָּה אֶת־מִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי וְהוֹצִיאַנִי דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּמְדָדוֹ סָבִיב | סָבִיב:

ומדדו סביב סביב - לכל היקף הר הבית מבחוץ.

(טז) מָדַד רוּחַ הַקָּדִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה חֲמֵשׁ־[מֵאוֹת] (אמות) קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה סָבִיב: (יז) מָדַד רוּחַ הַצָּפוֹן חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה סָבִיב: (יח) אֶת רוּחַ הַדָּרוֹם מָדַד חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה: (יט) סָבַב אֶל־רוּחַ הַיָּם מָדַד חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה: (כ) לְאַרְבַּע רוּחוֹת מָדָדוֹ חוֹמָה לוֹ סָבִיב | סָבִיב אָרֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְרֹחַב חֲמֵשׁ מֵאוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ לְחֹל:

לארבע רוחות מדדו - שלשת אלפים על שלשת אלפים אמה שהקנה שש אמות וזו היא שייסד הקלירי (קדושתא דיום שני של סוכות) דוד ינטה קו שלשת אלפי אמות קצובה על שלשת אלפי אמות והיא שלשים ושש כמדה הראשונה שהיה הר הבית חמש מאות אמה על חמש מאות אמה חלוק שלשת אלפים על שלשת אלפים לרצועות של חמש מאות אמה שתי וערב ותמצא שם שלשים ושש רבעים של חמש מאות על חמש מאות ועל כן אמר הפייט (שם בקדושתא) שלשים ושש כמו שהיתה מתכפלת. [מצאתי: **חומה לו** - להר הבית. **סביב** - חמש מאות שתי וערב זו חומת החיל המקפת כל ההר. **להבדיל** - את העם בין קודש שלפנים לחול שבחוץ.]

נ"ך יומי - יום שני, כ"ג טבת

יחזקאל פרק מ"ג

(א) וַיּוֹלִכֵנִי אֶל־הַשַּׁעַר שַׁעַר אַשֶּׁר פֹּנֶה דֶּרֶךְ הַקָּדִים:

[מצאתי: גמר כל מדה. **ויוליכני** - חזר והכניסני לשער הקדים וראיתי הכבוד יורד לעזרה.]

(ב) וְהִנֵּה כְּבוֹד ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ ׀ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ: (ג) וּכְמַרְאֶה הַמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר־רָאִיתִי בְּבֹאִי ׀ לְשַׁחֵת אֶת־הָעִיר וּמַרְאֹת כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל־נְהַר־כְּבָר וָאֶפֹּל אֶל־פָּנָי:

וכמראה המראה - תשע מראות כתובין במקרא זה ומתוכן היו רואים הנביאים חוץ ממשה רבינו שהיה רואה מתוך מראה אחת לפיכך איספקלריא שלו מאירה ורואה ממש וזהו שיסד הפייט (שם בסילוק) מחזות המצוחצחות בתשע מחזות.
בבואי לשחת את העיר - בפרשת והתות תיו, שנאמר שם: קרבו פקודות העיר (יחזקאל ט', א') ושם פירש את דוגמת מרכבה.

(ד) וּכְבוֹד יְהוָה בָּא אֶל־הַבַּיִת דֶּרֶךְ שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים: (ה) וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וַתְּבִאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִי וְהִנֵּה מָלֵא כְּבוֹד־יְהוָה הַבָּיִת: (ו) וָאֶשְׁמַע מְדַבֵּר אֵלַי מֵהַבַּיִת וְאִישׁ הָיָה עֹמֵד אֶצְלִי:

מדבר אלי - מתמלל עמי כבוד הוא לומר כלפי מעלה מדבר כמו מתדבר כלומר בינו לבין כבודו מדבר והקול בא אלי.

(ז) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם ׀ אֶת־מְקוֹם כִּסְאִי וְאֶת־מְקוֹם כַּפּוֹת רַגְלַי אֲשֶׁר אֶשְׁכָּן־שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יְטַמְּאוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל שֵׁם קָדְשִׁי הֵמָּה וּמַלְכֵיהֶם ׀ בִּזְנוּתָם וּבְפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם בָּמוֹתָם:

ובפגרי מלכיהם - שהיו בתיהם סמוכים לביתי כמו שמצינו במלכים בשלמה ובעתליהו ופעמים שהיו קוברים אותם בגן ביתם כמו שהוא מפרש ואומר: בתתם ספם את ספי (יחזקאל מ"ג, ח').

(ח) בְּתִתָּם סִפָּם אֶת־סִפִּי וּמְזוּזָתָם ׀ אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם וְטִמְּאוּ ׀ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי בְּתוֹעֲבוֹתָם ׀ אֲשֶׁר עָשׂוּ וָאֲכַל אֹתָם בְּאַפִּי:

[מצאתי: **ואכל** - כמו ואכלה וכליתי.]

(ט) עַתָּה יְרַחֲקוּ אֶת־זְנוּתָם וּפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם מִמֶּנִּי וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם לְעוֹלָם:

עתה - על כרחם ירחקו את זנותם שהבדלתי לי היקף גבול גדול סביב.

(י) {ס} אַתָּה בֶן־אָדָם הַגֵּד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבַּיִת וְיִכָּלְמוּ מֵעֲוֹנֹתֵיהֶם וּמָדְדוּ אֶת־תָּכְנִית:

אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם - בהראותי למו חסדי שאיני מואסם בעונם. [מצאתי: **ומדדו את תכנית** - ומדדו על ידיך שאתה מורה את תוכן חשבון הבנין.]

(יא) וְאִם־נִכְלְמוּ מִכֹּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת וְתִכוּנָתוֹ וּמוֹצָאָיו וּמוֹבָאָיו וְכָל־צוּרֹתָו וְאֵת כָּל־חֻקֹּתָיו וְכָל־צוּרֹתָו וְכָל־תּוֹרֹתָו הוֹדַע אוֹתָם וּכְתֹב לְעֵינֵיהֶם וְיִשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־צוּרָתוֹ וְאֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם:

[**ואם נכלמו** - שיתביישו ויכבשו פניהם מכל אשר עשו אז הודע אותם את מה שאני עתיד לעשות להם.] **צורת הבית** - וגבול הבניין היאך הוא מלפניו ועד אחריו סדורים לארבע רוחותיו. **ותכונתו** - חשבון תאיו ולשכותיו. **וכל צורותיו** - כרובים ותמורים אילים ואילמים. [מצאתי: **וכל צורותיו** - בתרא לא פורש. **וישמרו** - ילמדו ענייני המדות מפיך שידעו לעשותם לעת קץ. מצאתי: ראויה היתה ביאה שנייה של עזרא כביאה ראשונה של יהושע לבא בזרוע ובנס כדדרשינן עד יעבור ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה לגאולת עולם אלא שגרם החטא שלא היתה תשובתם הוגנת על מנת שלא לחטוא ויצאו ברשות כורש ובנו לעצמן. ויש אומרים בבבל נכשלו בנכריות.]

(יב) זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת עַל־רֹאשׁ הָהָר כָּל־גְּבֻלּוֹ סָבִיב | סָבִיב קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִנֵּה־זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת: (יג) וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וָטֹפַח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה־רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל־שְׂפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ:

ואלה מדות המזבח - שמפרש למטן ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רוחב (יחזקאל מ"ג, י"ז). **באמות אמה אמה וטופח** - באמה בת ששה שהיא אמה וטופח באמה בת חמשה. **וחיק האמה** - אבל היסוד שלו נמדד באמה של חול שהיא בת חמש חיק לשון חיקויו קביעות והיא היסוד האמה אמת חול ולא אמה וטופח שהיא אמה בת ששה וכן שנינו במנחות שהיסוד והסובב והקרנות נמדדין באמה בת חמשה. **וחיק האמה** - זה היסוד. **ואמה רחב** - זה הסובב. **וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד** - אלו הקרנות זרת אחד מאמצעיתו מדדו זרת לכל רוח הרי אמה על אמה. **וזה גב המזבח** - ובאמה זו היה נמדד גב מזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע כך מפורש בעירובין ובמנחות (בבלי מנחות צ"ד) מפורש יותר לפי החשבון חיק האמה בגובהה עלה אמה ואמה רחב כנסה כניסת הסובב אמה בת חמשה אבל עלייתו ששנינו עלה חמש וכנס אמה אינו באמה בת חמשה וגבולה אל שפתה הקרנות בין לרחבן בין לגבהן באמה בת חמשה.

(יד) וּמֵחֵיק הָאָרֶץ עַד־הָעַזָּרָה הַתַּחְתּוֹנָה שְׁתַּיִם אַמּוֹת וְרֹחַב אַמָּה אֶחָת וּמֵהָעַזָּרָה הַקְּטַנָּה עַד־הָעַזָּרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אַמּוֹת וְרֹחַב הָאַמָּה:

ומחיק הארץ - מן היסוד מקרקע הארץ. **עד העזרה התחתונה** - עד גב מלבן הראשון. **שתים אמות** - ולא כן היה בבית עולמים ששם שנינו מביא מלבן של שלשים ושתים על שלשים ושתים וגובהו אמה וכאן גובהו שתים. **ורחב אמה אחת** - כשהניח מלבן השני עליו היה מלבן השני שלשים על שלשים נמצא כניסה לו סביב סביב רחב אמה והוא היסוד הרי עלה שתים וכנס אמה והוא היסוד. יונתן תרגם עזרה מסמתא לשון רצפה שהיה ממלא את המלבן חלוקי אבנים מזפת וסיד וקוניא וממחה ושופך ומחליקו למעלה והרי הוא כמין רצפה. **ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות** - מגג מלבן התחתון עד גג מלבן שעליו ארבע אמות גובה. **ורחב האמה** - הוא כניסת הסובב עלה ארבעה וכנס אמה זהו סובב והתחתון קורא קטנה לפי שאין גובהו אלא שתים והעליון גובהו ארבע.

(טו) וְהַהַרְאֵ֖ל אַרְבַּ֣ע אַמּ֑וֹת [וּמֵהָאֲרִיאֵ֔ל] (ומהאראיל) וּלְמַ֙עְלָה֙ הַקְּרָנ֔וֹת אַרְבַּ֖ע׃

וההראל - הוא גובה גג המזבח מן הסובב ולמעלה ובבית עולמים לא היה אלא שלש. ויונתן אף הוא תרגמו: ומדבחא ארבע אמין.

(טז) [וְהָאֲרִיאֵ֔ל] (והאראיל) שְׁתֵּ֥ים עֶשְׂרֵ֖ה אֹ֣רֶךְ בְּשְׁתֵּ֥ים עֶשְׂרֵ֛ה רֹ֖חַב רָב֣וּעַ אֶל אַרְבַּ֥עַת רְבָעֶ֖יו׃

והאריאל שתים עשרה ארך - מקום המערכה היה עשרים וארבע על עשרים וארבע וזהו שתים עשרה בי"ב. **אל ארבעת רבעיו** - שמאמצעיתו הוא מודד שתים עשרה לכל רוח הרי כ"ד על כ"ד כך מפורש בזבחים וכן שנינו במסכת מדות המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים עלה אמה וכנס אמה זה היסוד נמצא שלשים על שלשים עלה חמש וכנס אמה זה הסובב נמצא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים ושש על עשרים ושש מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום המערכה.

(יז) וְהָעֲזָרָ֞ה אַרְבַּ֣ע עֶשְׂרֵ֗ה אֹ֚רֶךְ בְּאַרְבַּ֣ע עֶשְׂרֵה֮ רֹ֣חַב אֶל אַרְבַּעַ֣ת רְבָעֶ֒יהָ֒ וְהַגֹּ֣בוֹל סָבִ֗יב אוֹתָהּ֙ חֲצִ֣י הָאַמָּ֔ה וְהַחֵ֥יק־לָ֖הּ אַמָּ֣ה סָבִ֑יב וּמַעֲלֹתֶ֖הָ פְּנ֥וֹת קָדִֽים׃

והעזרה ארבע עשרה ארך - גג המזבח עם מקום הקרנות ועם מקום רגלי הכהנים כ"ח על כ"ח וארבע עשרה האמורין כאן מאמצעיתו מודד כמו שמפורש על ארבעת רבעיה. **והגבול סביב אותה** - יונתן תרגם: וגדנפא ורבותינו פרשוהו על הקרנות. **חצי האמה** - מאמצעיתו מודד נמצא אמה על אמה. **והחיק לה אמה** - זו כניסת היסוד. **ומעלתהו פנות קדים** - וכבש שעולין בו היה בדרום כדי שיהא העולה בו פונה למזרח שכל הפינות היו דרך ימין וכשאתה נותן הכבש בדרום העולה בו ופונה דרך ימין פונה למזרח.

(יח) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אֵלֶּה חֻקּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הֵעָשׂוֹתָו לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם: (יט) וְנָתַתָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע צָדוֹק הַקְרֹבִים אֵלַי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה לְשָׁרְתֵנִי פַּר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת:

הכהנים הלוים - אשר משבט לוי. **מזרע צדוק** - לפי שהיה כהן גדול ששימש ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו.

(כ) וְלָקַחְתָּ מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־אַרְבַּע קַרְנֹתָיו וְאֶל־אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחִטֵּאתָ אוֹתוֹ וְכִפַּרְתָּהוּ:

על ארבע קרנותיו - של מזבח. **פנות העזרה** - גג המזבח. **וכפרתהו** - תקנח אותו מדרך חול שבו להכניסו בקדוש' להיותו ראוי לכפר עליו מזה ולהלן.

(כא) וְלָקַחְתָּ אֶת הַפָּר הַחַטָּאת וּשְׂרָפוֹ בְּמִפְקַד הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ:

במפקד הבית - תרגם יונתן: באתר דחזי לביתא, כלומר במקום קדוש. ולשון במפקד הבית - מקום שהבית כלה כמו: לא נפקד ממנו איש (במדבר ל"א, מ"ט) והוא פר המלואים כדרך שעשו במשכן ונשרף אותו פר ולא נאכל. וכן דרשו רבותינו במנחות: מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה.

(כב) וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תַּקְרִיב שְׂעִיר־עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת וְחִטְּאוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חִטְּאוּ בַּפָּר:

תקריב שעיר עזים - זה לא היה במשכן ובמלואים של לעתיד לבא כך הם על פי הדבר.

(כג) בְּכַלּוֹתְךָ מֵחַטֵּא תַּקְרִיב פַּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תָּמִים:

מחטא - מלטהר.

(כד) וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה: (כה) שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׂעִיר־חַטָּאת לַיּוֹם וּפַר בֶּן־בָּקָר וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תְּמִימִם יֵעָשׂוּ:

תמימים יעשו - לעולה.

(כו) שִׁבְעַת יָמִים יְכַפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטִהֲרוּ אֹתוֹ וּמִלְאוּ יָדוֹ: (כז) וְיִכְלוּ אֶת־הַיָּמִים {ס} וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלֹתֵיכֶם וְאֶת־שַׁלְמֵיכֶם וְרָצִאתִי אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה:

ורצאתי - לשון רצון.

נ"ך יומי - יום שלישי כ"ד טבת

יחזקאל פרק מ"ד

(א) {ס} וַיָּשֶׁב אֹתִי דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצֹון הַפֹּנֶה קָדִים וְהוּא סָגוּר: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא־יָבֹא בֹו כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּא בֹו וְהָיָה סָגוּר:

סגור יהיה - רבותינו העמידו המקרא הזה בפשפש הדרומי שהיה לשער ההיכל פשפש פתח קטן כך שנינו במסכת מדות שני פשפשין היו לו לשער הגדול אחד בצפון ואחד בדרום שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם עליו מפורש על ידי יחזקאל השער הזה יהיה סגור. **בא בו** - לעתיד לבא.

(ג) אֶת־הַנָּשִׂיא הוּא נָשִׂיא הוּא יֵשֶׁב־בֹּו (לאכול) [לֶאֱכָל־]לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה מִדֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר יָבֹוא וּמִדַּרְכֹּו יֵצֵא:

את הנשיא נשיא הוא וגו' - את הנשיא אני נותן רשות נשיא הוא וחשוב ואין דרכו לישב ולאכול עם שאר הכהנים בלשכות. **הוא ישב בו** - לאכל לחם בתוך חללו. **מדרך אולם השער יבוא** - כשהוא נכנס לתוך החצר הפנימית כדי ליכנס לשער קטן זה לאכול בו דרך אולם השער העזרה שבמזרח יכנס לתוך העזרה ובו בדרך ישוב כשישוב יצא באותו הדרך שנכנס ולפי שהוא אומר למטה בעניין: ובבא עם הארץ לפני י"י במועדים הבא דרך וגו' (יחזקאל מ"ו, ט') שצוה לעשות העזרה קפנדריא לפי שאותה ביאה לראיית פנים וצריך להיראות יפה הוצרך לומר כאן בביאות של כל ימות השנה שלא יעשנה קפנדריא לפי שאין ביאה זו לראיית פנים כמו של רגלים וכן העיד עוד למטה בעניין פעמים רבות. [מצאתי: **את הנשיא** - כ"ג נשיא הוא ומחשיבותו יהא רשאי לאכול בשר ולחם קדשים באותו שער שפותחין לו בשעת אכילתו. **מדרך אולם השער יבוא** - דרך אולם שער מזרחי יכנס לעזרה ויבוא עד אותו פשפש לאכול בו לחמו. **ומדרכו יצא** - שאין זה ראוי לקפנדריא כשאר שערים וכל היום שלא בשעת אכילת הנשיא יהיה סגור.]

(ד) וַיְבִיאֵנִי דֶּרֶךְ־שַׁעַר הַצָּפוֹן אֶל־פְּנֵי הַבַּיִת וָאֵרֶא וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה וָאֶפֹּל אֶל־פָּנָי: (ה) וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה בֶּן־אָדָם שִׂים לִבְּךָ וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמַע אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֹתָךְ לְכָל־חֻקֹּות בֵּית־יְהוָה וּלְכָל־תּוֹרֹתָו וְשַׂמְתָּ לִבְּךָ לְמְבוֹא הַבַּיִת בְּכָל מוֹצָאֵי הַמִּקְדָּשׁ: (ו) וְאָמַרְתָּ אֶל־מֹרִי אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה רַב־לָכֶם מִכָּל־תֹּועֲבֹותֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: (ז) בַּהֲבִיאֲכֶם בְּנֵי־נֵכָר עַרְלֵי־לֵב וְעַרְלֵי בָשָׂר לִהְיוֹת בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלְּלוֹ אֶת־בֵּיתִי בְּהַקְרִיבְכֶם אֶת־לַחְמִי חֵלֶב וָדָם וַיָּפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֶל כָּל־תֹּועֲבֹותֵיכֶם:

בני נכר - שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, זהו משומד, והן ערלי לב. **וערלי בשר** - כהן שמתו אחיו מחמת מילה.

(ח) וְלֹא שְׁמַרְתֶּם מִשְׁמֶרֶת קָדָשַׁי וַתְּשִׂימוּן לְשׁמְרֵי מִשְׁמַרְתִּי בְּמִקְדָּשִׁי לָכֶם:

ותשימון לשומרי משמרתי במקדשי לכם - ותשימון לכם לדעתכם במקדשי אנשים שאינן ראויין להיות שומרי משמרתי.

(ט) {ס} כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה כָּל־בֶּן־נֵכָר עֲרֵל לֵב וְעֲרֵל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל־מִקְדָּשִׁי לְכָל־בֶּן־נֵכָר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) כִּי אִם־הַלְוִיִּם אֲשֶׁר רָחֲקוּ מֵעָלַי בִּתְעוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תָּעוּ מֵעָלַי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ עֲוֹנָם:

כי אם הלוים אשר רחקו וגו' - כי אם כה תעשו להם הלוים אשר רחקו מעלי ונעשו משומדים לעבודה זרה ועכשיו חזרו בהם. **ונשאו עונם** - מגשת עוד אל מזבחי אל פקודות של שערי הבית, פקודות קומנדישאש בלעז שומרים ושוערים יהיו.

(יא) וְהָיוּ בְמִקְדָּשִׁי מְשָׁרְתִים פְּקֻדוֹת אֶל־שַׁעֲרֵי הַבַּיִת וּמְשָׁרְתִים אֶת־הַבָּיִת הֵמָּה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַזֶּבַח לָעָם וְהֵמָּה יַעַמְדוּ לִפְנֵיהֶם לְשָׁרְתָם:

המה ישחטו את העולה - עבודה הכשירה בזרים ובעבדים ובנשים.

(יב) יַעַן אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ אוֹתָם לִפְנֵי גִלּוּלֵיהֶם וַיִּהְיוּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל לְמִכְשׁוֹל עָוֹן עַל־כֵּן נָשָׂאתִי יָדִי עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה וְנָשְׂאוּ עֲוֹנָם:

למכשול עון - כומרים לעבודה זרה להמשיכם לכך.

(יג) וְלֹא־יִגְּשׁוּ אֵלַי לְכַהֵן לִי וְלָגֶשֶׁת עַל־כָּל־קָדָשַׁי אֶל־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְנָשְׂאוּ כְלִמָּתָם וְתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ: (יד) וְנָתַתִּי אוֹתָם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת לְכָל עֲבֹדָתוֹ וּלְכֹל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה בּוֹ: (טו) {פ} וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה:

והכהנים הלוים - משבט לוי. **בני צדוק** - לפי שהיה כ"ג ששימש ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו. **בתעות** - קנאינשרר בלעז.

(טז) הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל־שֻׁלְחָנִי לְשָׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי: (יז) וְהָיָה בְּבוֹאָם אֶל־שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בִּגְדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשָׁרְתָם בְּשַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית וָבָיְתָה:

אל שערי החצר הפנימית - לפניי ולפנים ביום הכפורים. **ולא יעלה עליהם צמר** - תכלת שהיה במעיל ובאבנט לא ילבשנו ביום הכפורים בעבודת פנים. **וביתה** - ולפנים.

(יח) פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בַּיָּזַע:

פארי - קאפיילש בלעז. **לא יחגרו ביזע** - שנינו בבריתא אין חוגרין במקום שמזיעין לא למעלה מאציליהן ולא למטה ממתניהם שהוא מקום זיעה אנלאשווירא בלעז. לשון אחר: אסרה התורה לכהנים מלבושי הצמר כי הצמר מזיע הגוף ומזיע את הבשר.

(יט) וּבְצֵאתָם אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעָם יְפַשְׁטוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם אֲשֶׁר־הֵמָּה מְשָׁרְתִם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכֹת הַקֹּדֶשׁ וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא־יְקַדְּשׁוּ אֶת־הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם:

אל החצר החיצונה - לפי שהיה מדבר בהיכל לפני ולפנים וקראם חצר הפנימית ואצלם יש לו לקרות עזרת ישראל חצר החיצונה לכך הוצרך לכפול שתי פעמים לומר שעל עזרת נשים הוא אומר מקום שכל ישראל נכנסין. **והניחו אותם בלשכות הקודש** - כמו שאמר משה רבינו: ופשט את בגדי הבד וגו' והניחם שם (ויקרא ט"ז, כ"ג). **ולא יקדשו את העם** - תרגם יונתן: ולא יתערבון עם עמא בלבושיהון, כלומר לא יגעו אל העם בבגדיהם הקדושים שאין בגדי חול טהורים אצל בגדי הקודש.

(כ) וְרֹאשָׁם לֹא יְגַלֵּחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ כָּסוֹם יְכַסְּמוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם:

וראשם לא יגלחו - להעביר את כל השער. **ופרע לא ישלחו** - גידול שער לא ירבו. **כסום יכסמו** - ככוסמת הזו שסדורים בשבולת ראשו של זה לצד עיקרו של זה כך שמעתי משמו של רבי מנחם זצ"ל. ויתכן לפותרו לשון מדת דבר השוה לא גזיזת ראש ולא גידול שיער אלא במדה שוה אמוליר בלעז.

(כא) וְיַיִן לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית:

בבואם אל החצר הפנימית - אל ההיכל.

(כב) וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ:

כי אם בתולות - יקחו הכהנים הגדולים אבל יש מן הכהנים אשר יקחו את האלמנה כגון הדיוטים וזהו מכהן יקחו יש מן הכהן שמותרים באלמנה. [מצאתי: **אשר תהיה אלמנה** - גמורה פרט לגרושה וחלוצה אע"פ שפנויה היא אסורה אף להדיוט.]

(כג) וְאֶת־עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדִעֻם: (כד) וְעַל־רִיב הֵמָּה יַעַמְדוּ [לְמִשְׁפָּט] (לשפט) בְּמִשְׁפָּטַי [יִשְׁפְּטוּהוּ] (ושפטהו) וְאֶת־תּוֹרֹתַי וְאֶת־חֻקֹּתַי בְּכָל־מוֹעֲדַי יִשְׁמֹרוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי יְקַדֵּשׁוּ: (כה) וְאֶל־מֵת אָדָם לֹא יָבוֹא לְטַמְּאָה כִּי אִם־לְאָב

וְלִבֵּן וּלְבַת לְאָח וּלְאָחוֹת אֲשֶׁר־לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ יִטַּמָּאוּ: (כו) וְאַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ:

ואחרי טהרתו - אחר פרישתו מן המת כך שנויה במועד קטן.

(כז) וּבְיוֹם בֹּאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ יַקְרִיב חַטָּאתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה:

וביום בואו - תחילה אל הקודש להתחנך לעבודה יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו כך שנויה במועד קטן שהכהן הדיוט טעון עשירית האיפה ביום חינוכו כעיניין שנאמר: זה קרבן אהרן ובניו וגו' (ויקרא ו', י"ג) וכמו שמפרש במסכת מנחות.

(כח) וְהָיְתָה לָהֶם לֶנַחֲלָה אֲנִי נַחֲלָתָם וַאֲחֻזָּה לֹא־תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם:

והיתה להם - הכהונה לנחלה.

(כט) הַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם הֵמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה:

חרם - לשון קדש וכן כל לשון חרמה שהוא על הקדש.

(ל) וְרֵאשִׁית כָּל־בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל־תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל־בֵּיתֶךָ:

להניח - אפושיר בלעז כמו: וינח בכל גבול מצרים (שמות י', י"ד).

(לא) כָּל־נְבֵלָה וּטְרֵפָה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

כל נבלה וטרפה וגו' - לפי שהותרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה וטרפה הוצרך להזהירם על שאר נבלות וטרפות כך פירשו רבותינו.

נ"ך יומי - יום רביעי כ"ה טבת

יחזקאל פרק מ"ה

(א) {פ} וּבְהַפִּילְכֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה ׀ קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וְרֹחַב עֶשָׂרָה אֶלֶף קֹדֶשׁ־הוּא בְּכָל־גְּבוּלָהּ סָבִיב:

ובהפילכם את הארץ בנחלה - שעתידין לחלוק את ארץ ישראל לשנים עשר רצועות לא כחלוקה הראשונה שהיתה לרב כפי מניינו ולמעט כפי פקודיו והיו שני שבטים או שלשה ברצועה אחת עכשיו החלקים שוים וכשורות הכרם מפאת ים עד פאת קדים כמו שמפורש בסוף הספר. **תרומה לי"י** - לבנות בית המקדש הזה בו.

(ב) יִהְיֶה מִזֶּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ לוֹ סָבִיב:

יהיה מזה - מן התרומה הזו יהיה לצורך הקודש להר הבית חמש מאות קנים על חמש מאות קנים והמותר לבתים לכהנים כמו שמפורש בסוף הספר.

(ג) וּמִן־הַמִּדָּה הַזֹּאת תָּמוֹד אֹרֶךְ [חֲמִשָּׁה] (חמש) וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ־יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים:

ומן המדה הזאת - בקנה המדה שנמדד בו ריבוע הר הבית חמש מאות על חמש מאות כמו שאמור בעניין של מעלה לארבע רוחות מדדו חומה לו סביב חמש מאות קנים וגו' (יחזקאל מ"ב, ט"ו-כ'). **תמוד ארך** - חמשה ועשרים אלף קנים ורחב עשרה אלפים קנים ולפי שלא פירש בפסוק ראשון מה הן חמשה ועשרים אלף אם קנים אם אמות הוצרך לומר שעשרים וחמש אלף מדות בקנה המדה שנמדדו בה חמש מאות על חמש מאות של הר הבית נמדדין אלפים הללו לתרומה.

(ד) קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ הוּא לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ לַמִּקְדָּשׁ:

קדש מן הארץ - סרס את המקרא מותר הקדש אשר מן הארץ הוא יהיה לכהנים משרתי המקדש המקריבים וגו' קדש מן הארץ היא התרומה הזאת. **לכהנים משרתי המקדש יהיה** - העודף על חמש מאות של הר הבית שנים עשר אלף ומאתים וחמשים למזרח וכנגדן למערב והמקדש באמצע וארבעת אלפים ושבע מאות וחמשים לצפון וכנגדן לדרום. **והיה להם מקום לבתים** - העודף הזה שסביב המקדש. **ומקדש למקדש** - וחמש מאות על חמש מאות האמצעיים יהיו מקודשים לצורך המקדש. אישיינטיגיאה אלשיינטואיירא בלעז.

(ה) וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רֹחַב [וֶהָיָה] (יהיה) לַלְוִיִּם מְשָׂרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת:

וחמשה ועשרים אלף - קנים ארך ועשרת אלפים רחב תרימו רצועה אחרת אצל זו בדרומה של זו לצורך הלוים כך מפורש בסוף הספר שהיא בדרום. [מצאתי: כ' לשכות יהיה ללוים בהיקף המקדש לשמור הבית ולנוי ומותר הרצועות יעשו לצרכיהם, תו'.]

(ו) וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה:

ואחוזת העיר - בהיקף העיר אחוזת מושב חול שלה לבנות בה ישראל בתים. **תנו חמשת אלפים רחב** - בדרומה של שנייה וארך כמדת שתי הרצועות נמצאת כל התרומה מרובעת כ"ה אלפים על כ"ה אלפים. **לעומת תרומת הקודש** - כלומר במדת ארך רצועות תרומת הקודש. **לכל בית ישראל יהיה** - אותה רצועה שלישית תהיה מושב לזרים.

(ז) וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל־פְּנֵי תְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־פְּנֵי אֲחֻזַּת הָעִיר מִפְאַת־יָמָּה וּמִפְאַת־קֵדְמָה קָדִמָּה וְאֹרֶךְ לְעֻמֹּת אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל־גְּבוּל קָדִימָה:

ולנשיא מזה ומזה לתרומת הקודש ולאחוזת העיר - בסוף הפרשה הוא חולק את ארץ ישראל ממזרחה למערבה לשלש עשרה רצועות שתים עשרה למניין השבטים וכל אחת עשרים וחמש אלף קנים רחב וארכן כארך כל ארץ ישראל ורצועה אחת לתרומה ארכה מן הגבול מזרח ועד גבול מערב ורחבה כ"ה אלפים קנים כשאר כל חלק וחלק ומאותה רצועה הוא תורם באמצעיתה שלש רצועות הללו האמורות למעלה שהן כ"ה אלפים על כ"ה אלפים והעודף עליהן למזרח עד סוף הגבול הארץ וכן למערב יהיה לנשיא מזה ומזה למזרח ולמערב. **אל פני תרומת הקדש ואל פני אחזת העיר** - כנגד כל רחב שלשת הרצועות המובדלות לתרומת הקדש של רצועת הכהנים והלוים ואחזת העיר. **מפאת ים ימה** - ממערב תרומת הקדש והעיר עד מערב הגבול. **ומפאת קדמה קדימה** - וממזרח התרומה למצר ממזרח לעומת אחד החלקים של שבטים המפורשים בסוף הספר שהם מגבול ים של ארץ ישראל עד גבול קדים.

(ח) לָאָרֶץ יִהְיֶה־לּוֹ לַאֲחֻזָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא־יוֹנוּ עוֹד נְשִׂיאַי אֶת־עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטֵיהֶם:

לארץ יהיה לו לאחזה - תרגם יונתן: דא ארעא תהא רבא לאחסנתא. **ולא יונו** - לשון אונאת ממון שגוזלים את נחלתם.

(ט) {פ} כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה רַב־לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד הָסִירוּ וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גֵרְשֹׁתֵיכֶם מֵעַל עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה:

הרימו גרושותיכם - סלקו את שאתם מגרשים את עמי מנחלתם.

(י) מֹאזְנֵי־צֶדֶק וְאֵיפַת־צֶדֶק וּבַת־צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם:

ואיפת - למדת היבש. **ובת** - למדת הלח.

(יא) הָאֵיפָה וְהַבַּת תְּכֻן אֶחָד יִהְיֶה לָשֵׂאת מַעְשַׂר הַחֹמֶר הַבָּת וַעֲשִׂירִת הַחֹמֶר הָאֵיפָה אֶל־הַחֹמֶר יִהְיֶה מַתְכֻּנְתּוֹ:

האיפה והבת - לשון מדה חומר וכור מויי בלעז. **תכן אחד** - לשון מניין כמו ותוכן לבנים תתנו (שמות ה', י"ח) מדה אחת זו עשירית לחומר של יבש שהוא שלשים סאין וזו עשירית לחומר הלח. **לשאת** - כמו לקחת וכן ת"י למוסב לשאת מעשר החומר תהיה הבת וכן עשירית לחומר יבש. **האיפה אל החומר יהיה מתכונתו** - סכום חשבון הבת והאיפה לפי גודל החומר יהיה. [מצאתי: אם יוסיפו בחומר יוסיפו בבת אם יפחתהו מזה יפחתהו מזה שיכוון מעשרו לו.]

(יב) וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם:

והשקל עשרים גרה - עשרין מעין. **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל** - הרי ששים שקלים. **המנה יהיה לכם** - לוצונט בלעז ומנחם חברו לשון מניין והרי יש כאן מאתים וארבעים זוז מכאן שהיה מנה של קודש כפול והוסיפו עליו בימי יחזקאל שתות הרי מאתים וארבעים וכשחלקו הכתוב לשלשה ולא כתב סתם ששים שקלים יהיה לכם המנה צוה לעשות ממנו משקל שלישיתו ומשקל רביעיתו ומשקל מנה של חול שהיה מתחילה וכן תרגם יונתן: תלתות מניא עשרין סלעין מני כספא עשרין וחמש סלעין רבעות מנייא חמיש עשרי סלעין כולהון שיתין מנין ומנא רבא קודשא יהא לכון.

(יג) זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תָּרִימוּ שִׁשִּׁית הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַחִטִּים וְשִׁשִּׁיתָם הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַשְּׂעֹרִים:

ששית האיפה מחומר החטים - הרי אחד מששים הפוחת לא יפחות מכאן וזו היא שאמרו עין רעה אחד מששים. **וששיתם** - ותחלקו אחד מששה באיפה לתרומת חומר השעורים.

(יד) וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעְשֶׂר הַבַּת מִן־הַכֹּר עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי־עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר:

וחוק השמן - למעשר. **הבת השמן וגו'** - הבת שהיא מדת השמן זו היא מעשר הבת יהי מן הכור, העישור שהבת מעשרת מן הכור יהיה. כיצד? [מצאתי: מעשר הבת מן הכור עשירית של בת על הכור הוא, דיץ מזורש בלעז. תיבה זו משמשת על עצמה ועל אחרים כמו עבודת הקודש ועבודת בני מררי.] **עשרת הבתים** - יהיה לכם החומר ואז יתכן ליטול הימנו בת אחת למעשר. **כי עשרת הבתים**

חומר - לפי שהחומר יהיה לכם עשרה בתים וכן תרגם יונתן חד מן עשרא הוייא ביתא בכורא ארי עסר ביתין כורא.

(טו) וְשֶׂה־אַחַת מִן־הַצֹּאן מִן־הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה:

ושה אחת מן הצאן - מיוחד שבצאנו וכן אמר משה: מבחר נדריכם לומיילור בלעז. **מן המאתים ממשקה ישראל** - דרשו רבותינו לעניין הנסכים: ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור שנפל לתוכו יין של ערלה או של כלאי הכרם מכאן לערלה וכלאי הכרם שבטילין במאתים. **ממשקה ישראל** - מן המותר לישראל כל קרבנותיהם יהיו משקה הראוי לישראל כל עיקר הסעודה קרויה על שם המשקה כלומר האכילה עם השתייה תהא מן המותר לישראל.

(טז) {פ} כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לַנָּשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל:

אל התרומה הזאת - האמורה למעלה לדעת כל עמי הארץ תהיה.

(יז) וְעֶל־הַנָּשִׂיא יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בַּחַגִּים וּבֶחָדָשִׁים וּבַשַּׁבָּתוֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא־יַעֲשֶׂה אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל:

ועל הנשיא - אומר אני שהנשיא הזה בכהן גדול מדבר וכן כל הנשיא שבעניין ושמעתי משמו של רבי מנחם שבמלך מדבר.

(יח) {ס} כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פַּר־בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְחִטֵּאתָ אֶת־הַמִּקְדָּשׁ:

כה אמר אד' אלהים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים - הוא פר המלואים האמור בראש העניין ולימד כאן שיהיו המלואים באחד בניסן. **וחטאת** - וטהרת.

(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת וְנָתַן אֶל־מְזוּזַת הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה לַמִּזְבֵּחַ וְעַל־מְזוּזַת שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית: (כ) וְכֵן תַּעֲשֶׂה בַּחֹדֶשׁ בְּשִׁבְעָה בַּחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שׁוֹגֶה וּמִפֶּתִי וְכִפַּרְתֶּם אֶת־הַבָּיִת:

וכן תעשה בשבעה בחדש - יש לומר וכן תעשה כל שבעה וכן הוא אומר למעלה שבעת ימים יכפרו על המזבח (יחזקאל מ"ג, כ"ו) וכך פירשוהו רבותינו במנחות וכן תעשה פר שאינו נאכל בשבעה שבטים שחידשו דבר והורה בית דין שלהם שחלב מותר ועשו שבעה שבטים שהם רוב צבור על פיהם שמביאין פר העלם דבר. **מאיש שוגה ומפתי וגו'** - הרי זה מקרא מסורס וכפרתם את הבית מאיש שוגה ומפתי אחר שבעת ימי המלואים שיהא המזבח מחונך יביאו חטאותם ואשמותם ויתכפרו שבזמן שישראל מכופרים הבית מכופר.

(כא) בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפֶּסַח חָג שִׁבְעֹת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל:

שבועות ימים - על שם שמתחילין ממנו לספור שבעה שבועות (דברים ט"ז, ט'). [מצאתי: **מצות יאכל** - מצות יאכלו בו בחג.]

(כב) וְעָשָׂה הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל־עַם הָאָרֶץ פַּר חַטָּאת:

ועשה הנשיא ביום ההוא וגו' - רבותינו אמרו: שבקשו לגנוז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה ברם זכור חנניה בן חזקיהו בן גרון לטוב שישב בעלייה ודרשו ובעונינו ממנו נעלם מה שדרש בקרבנות האלה פר בארבעה עשר בניסן למה, ואומר אני שמא בארבעה עשר בניסן של פסח ראשון שנתחנך בו הבית עומד ופר זה בא תחת עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למלואים (ויקרא ט', ב') ומגיד שאם לא הקריבו בשמיני למלואים יקריבנו בי"ד בניסן כדי שיתחנך לעבודה קודם יום טוב לפי שעליו עולות וקרבנות המועד לעשות כמו שאמור למעלה ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים וגו' (יחזקאל מ"ה, י"ז).

(כג) וְשִׁבְעַת יְמֵי־הֶחָג יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה שִׁבְעַת פָּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם שִׁבְעַת הַיָּמִים וְחַטָּאת שְׂעִיר עִזִּים לַיּוֹם:

שבעת פרים ושבעת אילים תמימים ליום - והתורה אמרה פרים בני בקר שנים ואיל אחד (במדבר כ"ח, י"ט) אין לי להעמיד מקרא זה אלא שבעת פרים ושבעת אילים לשבעת הימים פר ליום ואיל ליום ובא ללמד שאין הפרים מעכבים זה את זה ולא האילים מעכבים זה את זה וכן שנינו במנחות אך לא הביאו מן המקרא הזה ראיה אלא ממקרא שנאמר למטה: וביום החדש פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל (יחזקאל מ"ו, ו') ושמא אף זה בא ללמד כן וכך פירושו שבעת פרים ושבעת אילים ליום צרוף דבר יום ביומו עולים שבעה פרים לשבעת ימים. **וחטאת שעיר עזים ליום** - שעירי הרגלים.

(כד) וּמִנְחָה אֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה:

ומנחה איפה לפר - מנחת הנסכים איפה לפר איני יודע מה הוא, שהרי אמרה תורה שלשה עשרונים. ויש לומר: איפת קמח להוציא סלת עשרון מן הסאה שהאיפה שלש סאין. **ואיפה לאיל** - אף זו קמח להוציא ממנה שני עשרונים סלת מנופה כל צורכה כמו ששנינו שתי הלחם שתי עשרונים משלש סאין.ואיפה לפר - למדך שאם לא מצא סלת מנופה כל כך יביא משל עשרון לסאה. **הין לאיפה** - לא ידעתי למה. ויש לומר: לא שיקריב ההין כולו אלא שנתות היו בהין ויקריב שמן לפי הסלת כמשפט הזבח לפר כמשפטו ולאיל כמשפטו לפי שנתות של הין.

(כה) בַּשְּׁבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֶּחָג יַעֲשֶׂה כָאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים כַּחַטָּאת כָּעֹלָה וְכַמִּנְחָה וְכַשָּׁמֶן:

נ"ך יומי – יום חמישי כ"ו טבת

יחזקאל פרק מ"ו

(א) (א) {ס} כֹּה־אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה שַׁ֚עַר הֶחָצֵ֔ר הַפְּנִימִית֙ הַפֹּנֶ֣ה קָדִ֔ים יִהְיֶ֖ה סָג֣וּר שֵׁ֣שֶׁת יְמֵ֣י הַמַּעֲשֶׂ֑ה וּבְי֣וֹם הַשַּׁבָּ֔ת יִפָּתֵ֖חַ וּבְי֣וֹם הַחֹ֑דֶשׁ יִפָּתֵֽחַ׃

שער החצר הפנימית הפונה קדים וגו' - שנו רבותינו במסכת מדות: שני פשפשין היו לו לשער ההיכל אחד בדרום ואחד בצפון שבדרום עליו מפורש בקבלה: איש לא יבא בו והיה סגור (יחזקאל מ"ד, ב').

(ב) וּבָ֣א הַנָּשִׂ֗יא דֶּ֚רֶךְ׀ אוּלָ֣ם הַשַּׁ֣עַר מִח֔וּץ וְעָמַ֖ד עַל־מְזוּזַ֣ת הַשַּׁ֑עַר וְעָשׂ֨וּ הַכֹּהֲנִ֜ים אֶת־עֹלָת֣וֹ וְאֶת־שְׁלָמָ֗יו וְהִשְׁתַּחֲוָה֙ עַל־מִפְתַּ֣ן הַשַּׁ֔עַר וְיָצָ֑א וְהַשַּׁ֖עַר לֹא־יִסָּגֵ֥ר עַד־הָעָֽרֶב׃

דרך אולם השער מחוץ - כמו שאמור למעלה ואילמיו אל החצר החיצונה דרך אולם השער - של עזרה כלומר יכנס בדרך שער מזרחי שהוא משמש כניסה ויציאה ובא לו לאותו הפשפש. **ועמד על מזוזת השער** - אותו שער הקטן הוא הפשיפש. **את עולתו ואת שלמיו** - עולת ראייה ושלמי חגיגה ומקרא זה מוסב על יום טוב. [כך מצאתי בפירושים מדוייקים: **ועמד על מזוזת השער** - שער הפנימית היא אשר באר הוא הפשפש כדאמר מר איפשר קרבנו של אדם קרב ואינו עומד על גביו.] **ולא יסגר עד הערב** - למה לא יסגר?

(ג) וְהִשְׁתַּחֲוּ֤וּ עַם־הָאָ֙רֶץ֙ פֶּ֣תַח הַשַּׁ֔עַר הַה֖וּא בַּשַּׁבָּתוֹת֙ וּבֶחֳדָשִׁ֔ים לִפְנֵ֖י יְהוָֽה׃

והשתחוו עם הארץ - כל היום וגם כל הבא, ולערב יסגרוהו.

(ד) וְהָעֹלָ֞ה אֲשֶׁר־יַקְרִ֤ב הַנָּשִׂיא֙ לַיהוָ֔ה בְּי֥וֹם הַשַּׁבָּ֖ת שִׁשָּׁ֣ה כְבָשִׂ֑ים תְּמִימִ֖ם וְאַ֥יִל תָּמִֽים׃

ביום השבת ששה כבשים - לא ידעתי למה, שהרי אמרה תורה שני כבשים (במדבר כ"ח, ט') וביום השבת משמע שבת בראשית ומשמע יום טוב. ואומר אני: שבת זו אינה שבת בראשית אלא יום טוב שהוא טעון שבעה כבשים ושני אילים ובא ולימדך שאין מעכבין זה את זה ואם לא מצא שבעה יביא ששה ואם לא מצא שני אילים יביא אחד כמו שדרשוהו חכמים לעניין ראש חדש.

(ה) וּמִנְחָ֕ה אֵיפָ֖ה לָאַ֑יִל וְלַכְּבָשִׂ֕ים מִנְחָ֖ה מַתַּ֣ת יָד֑וֹ וְשֶׁ֥מֶן הִ֖ין לָאֵיפָֽה׃

מתת ידו - לימד על המנחות שאין מעכבות זו את זו.

(ו) {ס} וּבְי֣וֹם הַחֹ֔דֶשׁ פַּ֥ר בֶּן־בָּקָ֖ר תְּמִימִ֑ם וְשִׁשָּׁ֥ת כְּבָשִׂ֛ים וְאַ֥יִל תְּמִימִ֖ם יִהְיֽוּ׃

וביום החדש פר בן בקר תמימים - מקרא זה דרשו רבותינו במנחות: פר מה למדנו לפי שנאמר בתורה: ובראשי חדשיכם פרים בני בקר שנים (במדבר כ"ח, י"א) מניין שאם לא מצא שנים יביא אחד לכך נאמר פר. **וששת כבשים** - מה למדנו לפי שנאמר בתורה שבעה, מניין שאם לא מצא שבעה יביא ששה לכך נאמר וששת כבשים ומניין אפילו אחד תלמוד לומר ולכבשים כאשר תשיג ידו (יחזקאל מ"ו, ז'). מצאתי.

(ז) וְאֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל֙ יַעֲשֶׂה מִנְחָ֔ה וְלַכְּבָשִׂ֖ים כַּאֲשֶׁ֣ר תַּשִּׂ֑יג יָדֹ֗ו וְשֶׁ֥מֶן הִ֛ין לָאֵיפָֽה: (ח) וּבְבֹ֨וא הַנָּשִׂ֜יא דֶּ֣רֶךְ אוּלָ֣ם הַשַּׁ֗עַר יָבֹוא֙ וּבְדַרְכֹּ֣ו יֵצֵֽא:

ובבוא הנשיא - ביום החדש ובשבת בראשית שאין ישראל מצווין על הראייה והוא בא להשתחוות. **דרך אולם השער יבוא ובדרכו יצא** - באותו שער עצמו יצא ואינו מצווה לעשות העזרה קפנדריא אבל במועדים שנאמר בהם: יראה כל זכורך (דברים ט"ז, ט"ז) זקוק היא לעשות קפנדריא כשאר העם היינו דכתיב בתוכם בבואם יבוא ובצאתם יצאו (יחזקאל מ"ו, י').

(ט) וּבְבֹ֨וא עַם־הָאָ֜רֶץ לִפְנֵ֣י יְהוָ֗ה בַּמֹּועֲדִים֙ הַבָּ֣א דֶּ֣רֶךְ־שַׁ֔עַר צָפֹ֖ון לְהִשְׁתַּחֲוֹ֑ת יֵצֵא֙ דֶּ֣רֶךְ־שַׁ֣עַר נֶ֔גֶב וְהַבָּא֙ דֶּ֣רֶךְ־שַׁ֔עַר נֶ֖גֶב יֵצֵ֑א דֶּ֣רֶךְ־שַׁ֔עַר צָפֹ֖ונָה לֹ֣א יָשׁ֗וּב דֶּ֚רֶךְ הַשַּׁ֣עַר אֲשֶׁר־בָּ֣א בֹ֔ו כִּ֥י נִכְחֹ֖ו [יֵצֵֽא] (יצאו):

ובבוא עם הארץ דרך שער צפון וגו' - כי נכחו יצא - מצוה עליהם שיתראו בתוך העזרה יפה יפה.

(י) וְהַנָּשִׂ֗יא בְּתֹוכָם֙ בְּבֹואָ֣ם יָבֹ֔וא וּבְצֵאתָ֖ם יֵצֵֽאוּ:

והנשיא - גם הוא כשנכנס לעזרה לבא בפשפש ההיכל הדרומי להשתחוות גם הוא מצוה עליו לעשות העזרה קפנדריא ויבא דרך שער צפון ויצא דרך שער נגב (יחזקאל מ"ו, ט') עם שאר עם הארץ ונכנס ויצא נכחו דרך שער האחר וזהו בתוכם בבואם יבוא ובצאתם יצאו כולם הנשיא עם שאר העם ולא יבא דרך שער המזרחי כדרך שהוא בא ביום החדש וביום השבת בראשית שהשער המזרחי אין נכחו שער במערב.

(יא) וּבַחַגִּ֣ים וּבַמֹּועֲדִ֗ים תִּהְיֶ֤ה הַמִּנְחָה֙ אֵיפָ֣ה לַפָּ֔ר וְאֵיפָ֖ה לָאַ֑יִל וְלַכְּבָשִׂ֕ים מַתַּ֖ת יָדֹ֑ו וְשֶׁ֥מֶן הִ֖ין לָאֵיפָֽה: (יב) {פ} וְכִֽי־יַעֲשֶׂ֨ה הַנָּשִׂ֜יא נְדָבָ֗ה עֹולָה֙ אֹו־שְׁלָמִ֔ים נְדָבָ֖ה לַיהוָ֑ה וּפָתַ֨ח לֹ֜ו אֶת־הַשַּׁ֣עַר הַפֹּנֶ֗ה וְעָשָׂ֤ה אֶת־עֹלָתֹו֙ וְאֶת־שְׁלָמָ֔יו כַּאֲשֶׁ֥ר יַעֲשֶׂ֖ה בְּיֹ֣ום הַשַּׁבָּ֑ת וְיָצָ֔א וְסָגַ֥ר אֶת־הַשַּׁ֖עַר אַחֲרֵ֥י צֵאתֹֽו:

וכי יעשה הנשיא נדבה - בששת ימי המעשה. **ופתח לו את השער וגו'** - לא נכנס בו להיכל אלא עומד שם והכהנים יעשו את עולתו ואת שלמיו והשתחוה

ויצא שנאמר כאשר עשה ביום השבת (יחזקאל מ"ו, י"ב) ומה אומר ביום השבת: ועמד על מזוזת השער ועשו הכהנים את עולתו וגו' (יחזקאל מ"ו, ב'). **אחרי צאתו** - ואינו אומר כאן: והשער לא יסגר עד הערב, כמו שאמור: ביום השבת (יחזקאל מ"ו ,ב'), שביום השבת הוא אומר והשתחוו עם הארץ פתח השער ההוא (יחזקאל מ"ו, ג') לפיכך מניחו פתוח אבל בחול אין דרכם לבא להשתחות שכל אחד עסוק במלאכתו לפיכך וסגר את השער אחרי צאתו.

(יג) וְכֶבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

וכבש בן שנתו - עולת התמיד.

(יד) וּמִנְחָהּ תַּעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר שִׁשִּׁית הָאֵיפָה וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הַהִין לָרַךְ אֶת־הַסֹּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֻקּוֹת עוֹלָם תָּמִיד:

ששית האיפה - ירושלמית שהיא חומש של מדברית והן שני עשרונים האחד למנחת התמיד ואחד לחביתין ואף על פי שחביתין קריבין לחצאין מביא הוא בבקר עשרון שלם וחוצהו כמו ששנינו במנחות. **לרוס את הסולת** - אילפריסיר בלעז. לשון אחר: אימלליר בלעז. **לרוס את הסולת** - לכתת ולבלול בו את הסלת לשון רסיס כמו: והכה הבית הגדול רסיסים (עמוס ו', י"א) ולשון משנה אם היה עבה או מרוסס.

(טו) [יַעֲשׂוּ] (ועשו) אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר עוֹלַת תָּמִיד: (טז) {ס} כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה כִּי־יִתֵּן הַנָּשִׂיא מַתָּנָה לְאֶחָיו מִבְּנָיו נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה: (יז) {ס} וְכִי־יִתֵּן מַתָּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד מֵעֲבָדָיו וְהָיְתָה לוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לַנָּשִׂיא אַךְ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה:

שנת הדרור - שנת היובל. **ושבת** - כמו ושבה. **אך נחלתו בניו להם תהיה** - כמו אך לבניו תהיה נחלתו ולא תנתן לצמיתות לאחר.

(יח) וְלֹא־יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעָם לְהוֹנֹתָם מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יַנְחִל אֶת־בָּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יָפֻצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ: (יט) וַיְבִיאֵנִי בַּמָּבוֹא אֲשֶׁר עַל־כֶּתֶף הַשַּׁעַר אֶל־הַלִּשְׁכֹת הַקֳּדֶשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַפְּנוֹת צָפֹנָה וְהִנֵּה־שָׁם מָקוֹם [בַּיַּרְכָתָיִם] (בירכתם) יָמָּה:

ויביאני במבוא - דרך האמה שבזוית בית החליפו' שנכנסים בו לאויר עשרים שבין הלשכות שבצפון לבין תאי ההיכל. **אשר על כתף השער** - שער הצפוני כתף השער אשר מן השער למערב. **הפינות צפונה** - שיש להם פתחים לצד

חצר החיצונה לצפון ופתחים היו להם לאויר העשרים. **בירכתים ימה** - בסוף הלשכות למערב.

(כ) וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־הַחַטָּאת אֲשֶׁר יאפוּ אֶת־הַמִּנְחָה לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה לְקַדֵּשׁ אֶת־הָעָם:

לבלתי הוציא - כמו להוציא שקדשי קדשים נפסלין ביוצא. **לקדש את העם** - תרגם יונתן: לאיתערבא עם עמא.

(כא) וַיּוֹצִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וַיַּעֲבִרֵנִי אֶל־אַרְבַּעַת מִקְצוֹעֵי הֶחָצֵר וְהִנֵּה חָצֵר בְּמִקְצַע הֶחָצֵר חָצֵר בְּמִקְצַע הֶחָצֵר:

מקצוע - אנגלאש בלעז.

(כב) בְּאַרְבַּעַת מִקְצָעוֹת הֶחָצֵר חֲצֵרוֹת קְטֻרוֹת אַרְבָּעִים אׇרְךְ וּשְׁלֹשִׁים רׇחַב מִדָּה אַחַת לְאַרְבַּעְתָּם מְהֻקְצָעוֹת:

חצרות קטורות - שנינו במסכת מדות: אין קטורות אלא שאינן מקורות ושם מפרש מה היו משמשות. **מהקצעות** - בזוית מקצעות החצר.

(כג) וְטוּר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּם וּמְבֻשָּׁלוֹת עָשׂוּי מִתַּחַת הַטִּירוֹת סָבִיב:

וטור סביב בהם - שורת נדבך חומת אבנים בולט מן החומה סמוך לארץ ובו נקבים מקום שפיתת קדרות ומתחת הטור חלל להסיק בו אור מתחתיו והקדרות מלמעלה. **ומבשלות עשוי** - הוא החלל מתחת שפיתת הקדירות.

(כד) וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה בֵּית הַמְבַשְּׁלִים אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת אֶת־זֶבַח הָעָם:

את זבח העם - חזה ושוק של שלמים שאינן נפסלין בצאתו חוץ לעזרת ישראל כמו החטאת והאשם.

נ"ך יומי – יום שישי כ"ז טבת

יחזקאל פרק מ"ז

(א(א) וַיְשִׁבֵּנִי֙ אֶל־פֶּ֣תַח הַבַּ֔יִת וְהִנֵּה־מַ֖יִם יֹצְאִ֑ים מִתַּ֣חַת מִפְתַּ֤ן הַבַּ֙יִת֙ קָדִ֣ימָה כִּי־פְנֵ֤י הַבַּ֙יִת֙ קָדִ֔ים וְהַמַּ֗יִם יֹרְדִ֛ים מִתַּ֥חַת מִכֶּ֖תֶף הַבַּ֥יִת הַיְמָנִ֑ית מִנֶּ֥גֶב לַמִּזְבֵּֽחַ:

וישיבני - לתוך החצר הפנימית. **אל פתח הבית** - והמים יורדים מתחת כתף הבית הימנית נובעים מתחת המפתן שהוא באמצע המזרח ומצדדין באלכסון לצד הימין ויוצאין מעזרה בדרום המזבח ויוצאין חוץ לעיר במסכת יומא שנינו אמר רבי פנחס משום רב הונא צפוראה מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני סלעים כיון שהגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של שתי כיון שהגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע לפתח העזרה נעשה כפי פך קטן.

(ב) וַיּוֹצִאֵ֨נִי֙ דֶּ֣רֶךְ־שַׁ֔עַר צָפ֖וֹנָה וַיְסֹבְבֵ֣נִי דֶ֔רֶךְ חוּץ֙ אֶל־שַׁ֣עַר הַחוּץ֔ דֶּ֖רֶךְ הַפּוֹנָ֣ה קָדִ֑ים וְהִנֵּה־מַ֥יִם מְפַכִּ֖ים מִן־הַכָּתֵֽף הַיְמָנִֽית:

ויוציאני - מן החצר הפנימית אל החצר החצונה בשער הצפון. **ויסבני** - סביב חומת הפנימית בתוך החיצונה. **אל שער** - החצונה הפונה קדים. **מים מפכים** - בויאונט בלעז רחבים כרוחב פי הפך כך פירשוהו רבותינו כדלעיל.

(ג) בְּצֵ֤את־הָאִישׁ֙ קָדִ֔ים וְקָ֥ו בְּיָד֖וֹ וַיָּ֣מָד אֶ֑לֶף בָּאַמָּ֔ה וַיַּעֲבִרֵ֖נִי בַּמַּ֥יִם מֵי אָפְסִֽים:

וימד אלף באמה - חוץ לחומה וכל אותן אלף אמה לא גבר הנחל להיות עמוק אלא עד אפסים הם הקרסוליים שקורין קביליש בלעז.

(ד) וַיָּ֣מָד אֶ֔לֶף וַיַּעֲבִרֵ֖נִי בַּמַּ֣יִם מַ֑יִם בִּרְכַּ֔יִם וַיָּ֣מָד אֶ֔לֶף וַיַּעֲבִרֵ֖נִי מֵ֥י מָתְנָֽיִם:

וימד אלף - אחרות והעמיקו עד ברכים ועוד אלף והעמיקו עד מתנים מכאן ואילך נחל אשר לא יוכל לעבור (יחזקאל מ"ז, ה') מכאן שאסור ליכנס במים מן המתנים ולמעלה שלא ישטפוהו המים משבא למי מתנים יצא על שפת הנהר ומדד עוד אלף לפניו נחל אשר לא יעבר (יחזקאל מ"ז, ה') ורגליו ביבשה עומדין היינו דכתיב וישבני על שפת הנחל (יחזקאל מ"ו, ו') כלומר אצל שפת הנחל ששם היה עומד.

(ה) וַיָּ֣מָד אֶ֔לֶף נַ֖חַל אֲשֶׁ֣ר לֹא־אוּכַ֑ל לַעֲבֹ֗ר כִּֽי־נָאֲא֤וּ הַמַּ֙יִם֙ מֵ֣י שְׂחוּ֔ נַ֖חַל אֲשֶׁ֥ר לֹא־יֵעָבֵֽר:

גאו - כמו גדלו. **מי שחו** - נואירינט בלעז מים שצריך לשוט בהן ולא לעוברם ברגל שלא ישטפוהו.שחו - שייט כמו: כאשר יפרש השוחה לשחות (ישעיהו כ"ה, י"א).

(ו) וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם וַיּוֹלִכֵנִי וַיְשִׁבֵנִי שְׂפַת הַנָּחַל:

הראית בן אדם - כמה מתגבר הנחל הזה.

(ז) בְּשׁוּבֵּנִי וְהִנֵּה אֶל־שְׂפַת הַנַּחַל עֵץ רַב מְאֹד מִזֶּה וּמִזֶּה:

בשובני והנה אל שפת הנחל וגו' - בתוך שהוליכני והשיבני צמחו על שפת הנחל עץ רב מאוד מזה ומזה, עץ אאבירץ בלעז.

(ח) וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל־הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה וְיָרְדוּ עַל־הָעֲרָבָה וּבָאוּ הַיָּמָּה אֶל־הַיָּמָּה הַמּוּצָאִים וְנִרְפְּאוּ הַמָּיִם:

אל הגלילה - לאמרקא בלעז. **הקדמונה** - המזרחית שנו רבותינו בתוספתא של סוכה: להיכן יוצאין לימה של טבריא ולימה של סדום ולים הגדול לרפאות את מימיהם המלוחים ולמתקם. **וירדו על הערבה** - זו ימה של טבריא. **ובאו הימה** - זו ימה של סדום. **אל הימה המוצאים** - זו ים אוקינוס שהוא מוצא מן הישוב להקיף את העולם. **ונרפאו המים** - ממליחתם. מדרש אגדה: למה קורא אותם מוצאים על שם שני פעמים שיצאו.

(ט) וְהָיָה כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה | אֲשֶׁר־יִשְׁרֹץ אֶל כָּל־אֲשֶׁר יָבוֹא שָׁם נַחֲלַיִם יִחְיֶה וְהָיָה הַדָּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי בָּאוּ שָׁמָּה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וְיֵרָפְאוּ וְחָי כֹּל אֲשֶׁר־יָבוֹא שָׁמָּה הַנָּחַל:

אל כל אשר יבוא שם נחלים - הנחל הזה המתחלק לכמה נחלים ממתק את המים שמתערב בתוכם ודגתם הנשרצת בם חיה ומתוקה.

(י) וְהָיָה [עָמְדוּ] (יעמדו) עָלָיו דַּוָּגִים מֵעֵין גֶּדִי וְעַד־עֵין עָגְלַיִם מִשְׁטְחוֹת חֲרָמִים יִהְיוּ לְמִינָהּ תִּהְיֶה דְגָתָם כִּדְגַת הַיָּם הַגָּדוֹל רַבָּה מְאֹד:

והיה יעמדו עליו דוגים וגו'. לחרמים - למכמורת. **למינה תהיה דגתם** - לא מפיק ה"י ופירושו למינים הרבה תהיה דגתם למינה לשון רוב מִינִין, כמו והדגה אשר ביאור (שמות ז', י"ח), כל אנחתה השבתי (ישעיהו כ"א, ב').

(יא) בִּצְאֹתָו וּגְבָאָיו וְלֹא יֵרָפְאוּ לְמֶלַח נִתָּנוּ:

בצאתיו - של ים כמו: היגאה גומא בלא ביצה וגו' (איוב ח', י"א) מרשק בלעז. **וגבאיו** - כמו: עשה הנחל הזה גבים גבים (מלכים ב ג', ט"ז). הביצים הם הבצעים

שסביביו והגבים הם נקעים שהמים נאספים בהם. **ולא ירפאו** - להפך למתיקה למה כי למלח נתנו. **ולא ירפאו** - הו"ו הזו טפילה ויתירה.

(יב) וְעַל־הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל־שְׂפָתוֹ מִזֶּה | וּמִזֶּה | כָּל־עֵץ־מַאֲכָל לֹא־יִבּוֹל עָלֵהוּ וְלֹא־יִתֹּם פִּרְיוֹ לָחֳדָשָׁיו יְבַכֵּר כִּי מֵימָיו מִן־הַמִּקְדָּשׁ הֵמָּה יוֹצְאִים [וְהָיָה] (והיו) פִּרְיוֹ לְמַאֲכָל וְעָלֵהוּ לִתְרוּפָה:

לחדשיו יבכר - מדי חדש בחדש יבשל פירותיו. **לתרופה** - פירשו רבותינו ז"ל: להתיר פה אלמין ופה עקרות ומשמעו לשון רפואה כמו: וירפאו את שבר עמי על נקלה (ירמיהו ו', י"ד) וכן חברו מנחם.

(יג) {פ} כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה גֶּה גְּבוּל אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יוֹסֵף חֲבָלִים:

גה גבול - יונתן תרגם: דין תחומא כמו זה גבול וכן: ונתתיך לבג לגוים (יחזקאל כ"ה, ז') כמו לבז לגוים ויש עוד לפתור גה לשון גיא. **יוסף חבלים** - יוסף יטול שני חלקים אחד למנשה ואחד לאפרים.

(יד) וּנְחַלְתֶּם אוֹתָהּ אִישׁ כְּאָחִיו אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לְתִתָּהּ לַאֲבֹתֵיכֶם וְנָפְלָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם בְּנַחֲלָה:

איש כאחיו - לא כהראשונה איש לפי פקודיו (במדבר כ"ו, נ"ד) אלא עכשיו כל השבטים שוים וכמין שורת הכרם כל חלק וחלק מן הגבול המזרחי עד ים אוקיינוס למערב כמו שמפרש בעניין ואין שני שבטים ברצועה אחת.

(טו) וְזֶה גְּבוּל הָאָרֶץ לִפְאַת צָפוֹנָה מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל הַדֶּרֶךְ חֶתְלֹן לְבוֹא צְדָדָה:

וזה גבול הארץ - תחומי מצרי ארץ ישראל. **לפאת צפונה** - רוח צפונית. **מן הים הגדול** - שהוא גבול למערב. **הדרך חתלון** - בא לו לצד מזרח אל חתלון ואל צדדה ואל חמת וברותה וסברים כל העיירות הללו במצר צפון.

(טז) חֲמָת | בֵּרוֹתָה סִבְרַיִם אֲשֶׁר בֵּין־גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק וּבֵין גְּבוּל חֲמָת חָצֵר הַתִּיכוֹן אֲשֶׁר אֶל־גְּבוּל חַוְרָן:

חצר התיכון - תרגם יונתן: בריכת עגבאי. **אשר אל גבול חורן** - גבול דמשק במזרח סמוך למקצוע.

(יז) וְהָיָה גְּבוּל מִן־הַיָּם חֲצַר עֵינוֹן גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק וְצָפוֹן | צָפוֹנָה וּגְבוּל חֲמָת וְאֵת פְּאַת צָפוֹן:

והיה גבול מן הים חצר עינון - והיה גבול רוח צפון מן הים עד חצר עינון. **גבול דמשק** - שהוא בגבול דמשק שחצר עינן במקצוע צפונית מזרחית כמו שמפורש

בגבולין שכתב משה רבינו: והיו תוצאותיו חצר עינן וגו', והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' (במדבר ל"ד, ט'-י'). גבול דמשק במקצוע צפונית מזרחית אצל חצר עינן כמו שאמור למעלה חצר עינון וגבול דמשק. וגבול חמת במקצוע צפונית מערבית שנאמר: זה יהיה לכם גבול צפון (במדבר ל"ד, ט'), מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר, מהר ההר תתאו לבא חמת (במדבר ל"ד, ז'-ח') ומשם צדדה. **וצפון צפונה וגבול חמת** - כלומר כל מצר הצפון המפורש בתורה וגבול חמת שאף היא במצר הצפון כמו שנאמר: וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר, מהר ההר תתאו לבא חמת והיו תוצאות הגבול צדדה (במדבר ל"ד, ז'-ח') היא צדדה האמור כאן הדרך חתלון לבוא צדדה (יחזקאל מ"ז, ט"ו). **ואת פאת צפון** - והרי לך פאת צפון.

(יח) וּפְאַ֤ת קָדִים֙ מִבֵּ֣ין חַוְרָ֔ן וּמִבֵּין־דַּמֶּ֖שֶׂק וּמִבֵּ֣ין הַגִּלְעָ֑ד וּמִבֵּ֣ין אֶֽרֶץ־יִשְׂרָאֵ֗ל הַיַּרְדֵּן֙ מִגְּב֣וּל עַל־הַיָּ֔ם הַקַּדְמוֹנִ֖י תָּמֹ֑דּוּ וְאֵ֥ת פְּאַ֖ת קָדִימָֽה׃

ומבין הגלעד ומבין ארץ ישראל - מצר מזרחי של ארץ כנען ואין עבר הירדן בתוך מצרים הללו כי אם ארץ כנען לבדה וכן בגבולין הממוצרים בתורה אין עבר הירדן בתוכם וכן פירוש המקרא הזה ומצר מזרחי לארץ כנען אשר בין חורן ודמשק העומדים לה במקצוע צפונית מזרחית כמו שאמר למעלה בעיניין ובין הגלעד וארץ ישראל אשר בעבר הירדן מזרחה. **הירדן מגבול על הים הקדמוני תמדו** - הירדן הוא מצר מזרחי שלה מגבול מקצוע הצפון הוא חצר עינן המפורש למעלה עד הים הקדמוני הוא ים המלח שהוא במקצוע דרומית מזרחית תמודו ארך מצר מזרחי ואף בתורה כן מפורש בגבול קדמה והיו תוצאותיו ים המלח (במדבר ל"ד, י"ב) במקצוע דרומית. **ואת פאת קדימה** - כלומר והרי לך פאת קדים.

(יט) וּפְאַת֙ נֶ֣גֶב תֵּימָ֔נָה מִתָּמָ֖ר עַד־מֵ֣י מְרִיבֹ֑ות קָדֵ֥שׁ נַחֲלָ֖ה אֶל־הַיָּ֣ם הַגָּד֑וֹל וְאֵ֥ת פְּאַת־תֵּימָ֖נָה נֶ֥גְבָּֽה׃

מתמר - מיריחו שהיא עיר התמרים וכן תרגם יונתן. **עד מי מריבות קדש** - היא מדבר צין. **נחלה אל הים הגדול** - ומשם הולך הגבול עד נחל מצרים הנופל בים הגדול במקצוע דרומית מערבית ואף משה כך נתן גבול נגב ממדבר צין על ידי אדום (במדבר ל"ד, ג') ומנה והלך עד מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה (במדבר ל"ד, ה'). ונחלה האמור כאן כמו לנחל. ומצאתי מתורגם: אחסנא. ואם לא שהטעם למטה וראיתי נחלה מצרים שהטעם למעלה ומסורת עליו: לית בטעמא, הייתי אומר שיבוש הוא ולא תרגמו יונתן כן כי אם קוראים טועים.

(כ) וּפְאַת־יָ֖ם הַגָּד֣וֹל מִגְּבֻ֑ול עַד־נֹ֖כַח לְבֹ֥וא חֲמָ֛ת זֹ֥את פְּאַת־יָֽם׃

ופאת ים - ומצר מערבי. **הים הגדול מגבול עד נוכח לבוא חמת** - ממקצוע דרומית האמור למעלה והוא נחל מצרים. **עד נוכח לבוא חמת** - עד מקצוע

צפונית מערבית הוא הר ההר שהוא נכח לבא חמת כי חמת במקצוע צפונית מערבית אצל הר ההר כמו שכתוב: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר, מהר ההר תתאו לבא חמת (במדבר ל"ד, ז'-ח').

(כא) וְחִלַּקְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: (כב) וְהָיָה תַּפִּלוּ אוֹתָהּ בְּנַחֲלָה לָכֶם וּלְהַגֵּרִים הַגָּרִים בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־הוֹלִדוּ בָנִים בְּתוֹכְכֶם וְהָיוּ לָכֶם כְּאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִתְּכֶם יִפְּלוּ בְנַחֲלָה בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: (כג) וְהָיָה בַּשֵּׁבֶט אֲשֶׁר־גֵּר הַגֵּר אִתּוֹ שָׁם תִּתְּנוּ נַחֲלָתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה:

[מצאתי: **גר הגר אתו** - שנתגייר בגולה בתוך אותו שבט.]

נ"ך יומי – שבת קודש כ"ח טבת || פרשת וארא

יחזקאל פרק מ"ה - סיום!!!

(א) {פ} וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים מִקְצֵה צָפוֹנָה אֶל־יַד דֶּרֶךְ־חֶתְלֹן | לְבוֹא־חֲמָת חֲצַר עֵינָן גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק צָפוֹנָה אֶל־יַד חֲמָת וְהָיוּ־לוֹ פְּאַת־קָדִים הַיָּם דָּן אֶחָד:

ואלה שמות השבטים - סדר חלקים שיחלקוה ביניהם מקום כל אחד ואחד מקצה צפונה דן יטול מצר צפוני מחצר עינן שבמקצוע מזרח שהיא עד גבול דמשק שבמקצוע מערב צפון. **והיו לו פאת קדים הים** - כלומר מפאת קדים ועד ים דן אחד הרי פירש האורך ולא פירש הרוחב ובברייתא דספרי בפרשת האזינו שנינו: מה ת"ל יהודה אחד דן אחד אשר אחד מלמד שעתידין ישראל ליטול אורך מן המזרח למערב ברוחב עשרים וחמשה אלף קנים שהם שבעים וחמשה מילין ומהיכן למדו השיעור הזה מן התרומה שהיא כאחד מן החלקים הללו כמו שמפורש בעיניין. [מצאתי: שכך כתוב ואורך כאחד החלקים (יחזקאל מ"ח:ח').] והוא רחב עשרים חמש אלף קנים ואורך מפאת ים עד פאת קדים כ"ה אלף קנים מאה וחמשים אלף אמה שהקנה שש אמה וכל אלפים אמה מיל כמו שאנו למדין במסכת יומא אצל עשר סוכות שמירושלם עד צוק הרי מאה וחמשים אלף אמה עולים לשבעים וחמשה מיל וזהו שיסד רבי אלעזר בפיוט (סילוק דיום שני של סוכות) כי אקח מועד לעת חילוק ארצותיה כשורת הכרם לחוצותיה באורך מפאת קדים לקצותיה עד ים אוקיינוס למצותיה ברוחב שבעים וחמשה מיל חריצותיה. [וי"ג שבעים וחמשה מיל לי"ג רצועות בין רצועות השבטים ורצועות הקודש יעלו לט' מאות וע"ה מילין ולמנין ת' פרסה על ת' פרסה של א"י עולין המילין לשש עשר' מאות לסכום הקלירי שאמר ארבעת מילין היא פרסה ושמא מילין של חשבון הרצועות גדולים הם אין נכנסין ארבע' מהם בפרסה ואכן בא למנות שני מילין ומחצה בפרסה יעלו כד' מאות פרסה לאלף מילין וחשבון מילין של רצועה אין עולין אלא ט' מאו' וע"ה מילין עדיין חסר המניין כ"ה מילין לא כיון מניין מילין הרצועות של פ"ט למנין ד' מאות פרס' ומניין למד רבי אליעזר אורך השורות עד ים אוקיינוס שהוא בסוף עולם ומקרא מעיד תחום מערב עד ים הגדול שלפנים מים אוקיינוס הרבה.]

(ב) וְעַל | גְּבוּל דָּן מִפְּאַת קָדִים עַד־פְּאַת־יָמָּה אָשֵׁר אֶחָד:

ועל גבול דן - ואצל גבול דן בדרומו.

(ג) וְעַל | גְּבוּל אָשֵׁר מִפְּאַת קָדִימָה וְעַד־פְּאַת־יָמָּה נַפְתָּלִי אֶחָד: (ד) וְעַל | גְּבוּל נַפְתָּלִי מִפְּאַת קָדִמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה מְנַשֶּׁה אֶחָד: (ה) וְעַל | גְּבוּל מְנַשֶּׁה מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה אֶפְרַיִם אֶחָד: (ו) וְעַל | גְּבוּל אֶפְרַיִם מִפְּאַת קָדִים וְעַד־פְּאַת־יָמָּה רְאוּבֵן

אֶחָד: (ז) וְעַל֙ גְּבוּל֙ רְאוּבֵ֔ן מִפְּאַ֖ת קָדִ֑ים עַד־פְּאַת־יָ֣מָּה יְהוּדָ֔ה אֶחָֽד: (ח) וְעַל֙ גְּבוּל֙ יְהוּדָ֔ה מִפְּאַ֖ת קָדִ֑ים עַד־פְּאַת־יָ֣מָּה תִּֽהְיֶ֗ה הַתְּרוּמָה֙ אֲשֶׁר־תָּרִ֣ימוּ חֲמִשָּׁ֔ה וְעֶשְׂרִ֖ים אֶ֣לֶף רֹ֑חַב וְאֹ֣רֶךְ כְּאַחַ֗ד הַֽחֲלָקִים֙ מִפְּאַ֖ת קָדִ֑ימָה עַד־פְּאַת־יָ֣מָּה וְהָיָ֥ה הַמִּקְדָּ֖שׁ בְּתוֹכֹֽו׃

תהיה התרומה וגו' - ואם תאמר היאך יתכן שתהא ירושלם במקומה והלא היתה ירושלם במצר צפוני של יהודה שנטל דרומה של ארץ כנען וכאן הוא באמצע השבטים אין חלוקה זו דומה לחלוקת יהושע שזו כשורת הכרם וכל החלקים שוין וחלוקת יהושע היה שבט יהודה חלק גדול ואף כי היה חלקו רב ממנו עד שנטל שמעון בגורלו שנאמר: מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון (יהושע י"ט:ט') לפיכך יש די עתה ברוחב חלק שנטל יהודה בימי יהושע ליטול בו חלק עכשיו חמשה שבטים הנותרים לפי שהאורך גדול מאד מפאת קדים עד אוקיינוס וירושלים במקומה. **והיה המקדש בתוכו** - כמו שמפרש והולך.

(ט) הַתְּרוּמָ֗ה אֲשֶׁ֤ר תָּרִ֙ימוּ֙ לַיהוָ֔ה אֹ֚רֶךְ חֲמִשָּׁ֔ה וְעֶשְׂרִ֖ים אֶ֣לֶף וְרֹ֑חַב עֲשֶׂ֥רֶת אֲלָפִֽים׃

התרומה, אשר תרימו לי"י - מן החלק הזה שהופרש אצל יהודה בדרומו אורך ממזרח עד הים ורחב כ"ה אלף קנים ממנה תהיה תרומה לי"י למקדש ומקום לבתים לכהנים אורך כ"ה אלפים קנים ממזרח למערב ורחב עשרת אלפים מן הצפון לדרום.

(י) וּלְאֵ֨לֶּה֙ תִּֽהְיֶ֣ה תְרוּמַת־הַקֹּ֔דֶשׁ לַכֹּהֲנִ֑ים צָפ֣וֹנָה חֲמִשָּׁ֗ה וְעֶשְׂרִים֙ אֶ֣לֶף וְיָ֣מָּה רֹ֔חַב עֲשֶׂ֥רֶת אֲלָפִ֖ים וְקָדִ֣ימָה רֹ֑חַב עֲשֶׂ֥רֶת אֲלָפִ֛ים וְנֶ֥גְבָּה אֹ֖רֶךְ חֲמִשָּׁ֑ה וְעֶשְׂרִ֣ים אֶ֔לֶף וְהָיָ֥ה מִקְדַּשׁ־יְהוָ֖ה בְּתוֹכֹֽו׃

ולאלה תהיה תרומת הקדש לכהנים - ואלה העשרת אלפים רחב וכ"ה אלף ארך יהיה לכהנים בצפון בתוך רצועות התרומה הגדולה אצל דרומו של יהודה. **צפונה חמשה ועשרים אלף** - הוא האורך ממזרח למערב. **וימה רחב עשרת אלפים** - מצד מערבי רוחב עשרת אלפים מן הצפון לדרום. **וקדימה רחב עשרת אלפים** - ורוח מזרחית עשרת אלפים מן הדרום לצפון. **ונגבה ארך חמשה ועשרים אלף** - מן המזרח למערב. **והיה מקדש י"י בתוכו** - הוא הר הבית חמש מאות קנים על חמש מאות קנים יהיה באמצע רצועה זו וכל סביבותיו לכהנים י"ב אלפים ומאתים וחמשים לצד מזרח וכן לצד מערב וברוחב ארבעת אלפים ושבע מאות וחמשים לצפון וכן לדרום כמו שאמור למעלה בעניין יהיה מדה אל הקדש חמש מאות בחמש מאות מרובע.

(יא) לַכֹּהֲנִ֞ים הַמְקֻדָּשִׁ֣ים מִבְּנֵ֤י צָדוֹק֙ אֲשֶׁ֣ר שָׁמְר֔וּ מִשְׁמַרְתִּ֖י אֲשֶׁ֣ר לֹֽא־תָעוּ֩ בִּתְעוֹת֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל כַּאֲשֶׁ֥ר תָּע֖וּ הַלְוִיִּֽם׃

לכהנים המקדש - החלק הזה המקודש יהיה לכהנים.

(יב) וְהָיְתָה לָהֶם תְּרוּמִיָּה מִתְּרוּמַת הָאָרֶץ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים אֶל־גְּבוּל הַלְוִיִּם:

תרומיה - מפורשת תרומה היא שם הפרשה תרומיה מפורשת והיתה להם הרצועה הזאת מפורשת מתרומת הארץ מן התרומה הגדולה שהותרמה מן הארץ אורך מאוקיינוס עד גבול מזרח ברוחב כ"ה אלפים כמו שאמור למעלה ממנו יבדילו רצועה זו באמצע ארכה לכהנים ולמקדש. **קדש קדשים** - שכל התרומה הגדולה קדש לכהנים וללוים ולנשיא ולאחזת העיר ולעובדי העיר כמו שמפורש והולך וזו כ"ה אלף אורך ועשרת אלפים רחב בצפונו המפורש' ממנה לכהנים ולמקדש תהיה קדש קדשים. **אל גבול הלוים** - אצל רצועות הלוים.

(יג) וְהַלְוִיִּם לְעֻמַּת גְּבוּל הַכֹּהֲנִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כָּל־אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים:

והלוים לעומת גבול הכהנים - אצל רצועות הכהנים כמדת הכהנים כנגד כל ארכה. **כל ארך** - כל הרצועות ארכן כ"ה אלף.

(יד) וְלֹא־יִמְכְּרוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא יָמֵר וְלֹא [יַעֲבִיר] (יעבור) רֵאשִׁית הָאָרֶץ כִּי־קֹדֶשׁ לַיהוָה:

ולא ימר - ולא יחליפם בקרקע אחר.

(טו) וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים הַנּוֹתָר בָּרֹחַב עַל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף חֹל־הוּא לָעִיר לְמוֹשָׁב וּלְמִגְרָשׁ וְהָיְתָה הָעִיר בְּתוֹכָהּ:

וחמשת אלפים הנותר ברוחב - רצועות התרומה הגדולה שהיתה כ"ה אלפים רוחב ואורך כאחת החלקים מפאת קדים עד פאת ים וממנה חזר ותרם שתי רצועות באמצעיתה ארך עשרים וחמשה אלף ורוחבן עשרים אלף ונשאר עדיין ברחבה חמשת אלפים אותן חמשת אלפים רוחב יהיו למושב העיר ארכן על פני אורך חמשה ועשרים אלף של תרומת הלוים. **חול הוא** - ואינן קדש כתרומת אותה רצועה של הכהנים והלוים חול הוא אצלם ויהיו לעיר למושב ישראל ולמגרש סביב העיר. **בתוכה** - באמצע אותה רצועה.

(טז) וְאֵלֶּה מִדּוֹתֶיהָ פְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּפְאַת־נֶגֶב חֲמֵשׁ (חמש) מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּמִפְאַת קָדִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּפְאַת־יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים:

ואלה מדותיה - של עיר. **פאת צפון וגו'** - מרובעת ארבעת אלפים וחמש מאות קנים על ארבעת אלפים וחמש מאות קנים נשארו ברוחב חמש מאות הם יהיה להם למגרש מאתים וחמשים לצפון מאתים וחמשים קנים לדרום כמו שאמור במקרא שלמטה וכן למזרח ולמערב הרי חמשת אלפים על חמשת אלפים באמצע הרצועה הרי כל רחבה ממולא ובאורך הרצועה הזאת השלישית נשארו עשרת אלפים למזרח ועשרת אלפים למערב עליהם הוא מפרש ואומר והנותר

בארך לעומת תרומת הקדש עשרת אלפים קדימה ועשרת אלפים ימה (יחזקאל מ"ח, י"ח).

(יז) וְהָיָה מִגְרָשׁ לָעִיר צָפוֹנָה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְנֶגְבָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם וְקָדִימָה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְיָמָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם:

והיה מגרש לעיר - כל מגרשי עיר שבמקרא מקום פנוי לא בתים ולא שדה.

(יח) וְהַנּוֹתָר בָּאֹרֶךְ לְעֻמַּת | תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרֶת אֲלָפִים קָדִימָה וַעֲשָׂרֶת אֲלָפִים יָמָּה וְהָיָה לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְהָיְתָה תְבוּאָתוֹ לְלֶחֶם לְעֹבְדֵי הָעִיר:

והיתה תבואתה ללחם לעובדי העיר - הם הגבעונים הנתונים חטבי עצים ושאבי מים (יהושע ט', כ"א) כן שמעתי משמו של רבי מנחם זצ"ל. **לעובדי העיר** - אישארבנט בלעז (יחזקאל מ"ח, י"ז).

(יט) וְהָעֹבֵד הָעִיר יַעַבְדֻהוּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:

יעבדוהו מכל שבטי ישראל - שנתנו להם חלק זה בארץ.

(כ) כָּל־הַתְּרוּמָה חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף רְבִיעִית תָּרִימוּ אֶת־תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ אֶל־אֲחֻזַּת הָעִיר:

כל התרומה - המקודשת המותרמת מתוך התרומה הגדולה כ"ה אלפים קנים על כ"ה אלפים קנים. **רביעית** - מרובעת אל תרומת הקדש לכהנים וללוים. **ואל אחזת העיר** - אחזת - פורפריש בלעז.

(כא) וְהַנּוֹתָר לַנָּשִׂיא מִזֶּה | וּמִזֶּה | לִתְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף | תְּרוּמָה עַד־גְּבוּל קָדִימָה וְיָמָּה עַל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף עַל־גְּבוּל לְעֻמַּת חֲלָקִים לַנָּשִׂיא וְהָיְתָה תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וּמִקְדַּשׁ הַבַּיִת בְּתוֹכָה:

והנותר לנשיא וגו' - והנותר באורך התרומה הגדולה. **מזה ומזה** - למזרח ולמערב של תרומת הקדש ולאחוזת העיר. **אל פני חמשה ועשרים אלף** - על רוחב כ"ה אלפים תרומה עד גבול קדימה של ארץ ישראל וגו'. **וימה על פני וגו'** - וכן למערב על פני שלשת הרצועות של כהנים ולוים אחוזת העיר ברחב כ"ה אלפים. **על גבול ימה** - כמו עד גבול ימה עד אוקיינוס. **לעומת חלקים** - כנגד ארך חלקי השבטים. **לנשיא** - יהיה. **והיתה תרומת הקודש** - היא רצועות הכהנים. **ומקדש הבית בתוכה** - הכל באמצע נחלת הנשיא.

(כב) וּמֵאֲחֻזַּת הַלְוִיִּם וּמֵאֲחֻזַּת הָעִיר בְּתוֹךְ אֲשֶׁר לַנָּשִׂיא יִהְיֶה בֵּין | גְּבוּל יְהוּדָה וּבֵין גְּבוּל בִּנְיָמִן לַנָּשִׂיא יִהְיֶה:

ומאחזת הלוים ומאחזת העיר - גם היא בתוך אשר לנשיא יהיה בין גבול יהודה ובין גבול בנימין - כל רוחב הרצועה אשר בין שני השבטים האלה יהודה מן הצפון ובנימן מן הדרום יהיה לנשיא והיא הרצועה שהותרמה ראשון רחב כ"ה אלפים בארך אחר חלקי השבטים.

(כג) וְיֶתֶר הַשְּׁבָטִים מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה בִּנְיָמִן אֶחָד:

ויתר השבטים - יטלו בדרומה של אותה רצועה בנימין אצלה ואצלו שמעון ואצלו יששכר ואצלו זבולן ואצלו גד נמצא גד במצר דרומי של ארץ ישראל.

(כד) וְעַל־ גְּבוּל בִּנְיָמִן מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה שִׁמְעוֹן אֶחָד: (כה) וְעַל־ גְּבוּל שִׁמְעוֹן מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה יִשָּׂשכָר אֶחָד: (כו) וְעַל־ גְּבוּל יִשָּׂשכָר מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה זְבוּלֻן אֶחָד: (כז) וְעַל־ גְּבוּל זְבוּלֻן מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת־יָמָּה גָּד אֶחָד: (כח) וְעַל־ גְּבוּל גָּד אֶל־פְּאַת נֶגֶב תֵּימָנָה וְהָיָה גְּבֻל מִתָּמָר מֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ נַחֲלָה עַל־הַיָּם הַגָּדוֹל:

ועל גבול גד - מצר דרומי שלו. **מתמר מי מריבת קדש נחלה** - מיריחו עיר התמרים במקצוע המזרח ובא למערב למי מריבת קדש ובא והולך עד נחל מצרים השופך לים הגדול במקצוע דרומית מערבית.

(כט) זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּפִּילוּ מְנַחֲלָה לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה: (ל) {ס} וְאֵלֶּה תּוֹצְאֹת הָעִיר מִפְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה:

תוצאות העיר - שעריה לארבע רוחותיה. **מדה** - היא קנה המדה חמש מאות וארבעת אלפים קנים.

(לא) וְשַׁעֲרֵי הָעִיר עַל־שְׁמוֹת שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צָפוֹנָה שַׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שַׁעַר לֵוִי אֶחָד: (לב) וְאֶל־פְּאַת קָדְמָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף אֶחָד שַׁעַר בִּנְיָמִן אֶחָד שַׁעַר דָּן אֶחָד: (לג) וּפְאַת־נֶגְבָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה שַׁעַר שִׁמְעוֹן אֶחָד שַׁעַר יִשָּׂשכָר אֶחָד שַׁעַר זְבוּלֻן אֶחָד: (לד) פְּאַת־יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים שַׁעֲרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר אָשֵׁר אֶחָד שַׁעַר נַפְתָּלִי אֶחָד: (לה) סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף וְשֵׁם־ הָעִיר מִיּוֹם יְהוָֹה | שָׁמָּה:

סביב שמונה עשר אלף - הקף העיר שמונה עשר אלף קנים כך עולה חשבון ריבועה. **ושם העיר מיום י"י שמה** - תרגם יונתן: ושמא דקרתא דמתפרש מיומא די ישרי י"י שכינתיה תמן כלומר לא יקרא לה שם אחר אלא שם הראשון שהיה לה מיום שעקד אברהם את יצחק בנו שם שקרא לו יראה והיא היה שמה שלם הרי ירושלים ויש עוד לפתור ושם העיר יהיה לעתיד מיום בניינה ולהלן יקראו לה י"י שמה. (סיום) נשלם יחזקאל. **|| מזל טוב!!! ||**

פרק משנה שבועי – פרשת וארא

אבות פרק ה׳

(א) (א) בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר, וַהֲלֹא בְמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת, אֶלָּא לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת.

בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת. תִּשְׁעָה וַיֹּאמֶר, וּבְרֵאשִׁית נַמִּי מַאֲמָר הוּא, דִּכְתִיב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ: **שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת הָעוֹלָם.** שֶׁכָּל הַמְאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ אִבֵּד עוֹלָם מָלֵא, וְהָרְשָׁעִים שֶׁגַּעֲוֹנָם מְאַבְּדִים אֶת נַפְשָׁם כְּאִלּוּ מְאַבְּדִים אֶת הָעוֹלָם. כָּךְ מָצָאתִי. וְלִי נִרְאֶה, שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם מַמָּשׁ, שֶׁמַּכְרִיעִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף חוֹבָה, וְנִמְצָא הָעוֹלָם אָבֵד בִּשְׁבִילָם: **שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת.** וְאֵינוֹ דּוֹמֶה הַמְאַבֵּד מְלָאכָה שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית בְּיוֹם אֶחָד לְמְלָאכָה שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית בְּהַרְבֵּה יָמִים:

(ב) עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ, לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו, שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל. עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם, לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו, שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְקִבֵּל עָלָיו שְׂכַר כֻּלָּם.

לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו. אַף אַתָּה אַל תִּתְמַהּ שֶׁהָאֱרִיךְ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ שֶׁהֵן מִשְׁתַּעְבְּדִין בְּבָנָיו, שֶׁיּוֹתֵר הָאֱרִיךְ לַדּוֹרוֹת שֶׁמֵּאָדָם וְעַד נֹחַ, וְאַחַר כָּךְ נִשְׁטְפוּ: **וְקִבֵּל עָלָיו שְׂכַר כֻּלָּם.** עָשָׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהָיָה רָאוּי שֶׁיַּעֲשׂוּ כֻּלָּם, לְפִיכָךְ נִצּוֹלוּ כֻּלָּם בִּזְכוּתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁנִּטַּל עָלָיו עֹל מִצּוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד כֻּלָּם כָּךְ קִבֵּל בָּעוֹלָם הַבָּא שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם, שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, אֶחָד בְּגַן עֵדֶן וְאֶחָד בַּגֵּיהִנֹּם, זָכָה נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּגַן עֵדֶן, נִתְחַיֵּב, נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בַּגֵּיהִנֹּם [חֲגִיגָה טו:]:

(ג) עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְנַסָּה אֲבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְעָמַד בְּכֻלָּם, לְהוֹדִיעַ כַּמָּה חִבָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם.

עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת. אֶחָד, אוֹר כַּשְׂדִּים, שֶׁהִשְׁלִיכוֹ נִמְרוֹד לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ. שֵׁנִי, לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ. שְׁלִישִׁי, וַיְהִי רָעָב. רְבִיעִי, וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה. חֲמִישִׁי, מִלְחֶמֶת הַמְּלָכִים. שִׁשִּׁי, מַעֲמַד בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁהֶרְאָהוּ שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת. שְׁבִיעִי, הַמִּילָה. שְׁמִינִי, וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ וַיִּקַּח אֶת שָׂרָה. תְּשִׁיעִי, גֵּרֶשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ. עֲשִׂירִי, הָעֲקֵדָה:

(ד) עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם. עֶשֶׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם וְעֶשֶׂר עַל הַיָּם. עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת

הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי (במדבר י"ד:כ"ב).

עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שֶׁנִּצּוֹלוּ מֵעֶשֶׂר מַכּוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ בַּמִּצְרִיִּים וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל: **וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם.** אֶחָד, וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם. שֵׁנִי, שֶׁנַּעֲשָׂה הַיָּם כְּמִין אֹהֶל וְנִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹכוֹ, דִּכְתִיב [חֲבַקּוּק ג] נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָיו. שְׁלִישִׁי, שֶׁנַּעֲשָׂה קַרְקָעִית הַיָּם יָבֵשׁ בְּלֹא חֹמֶר וְטִיט, דִּכְתִיב (שמות יד) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה. רְבִיעִי, שֶׁקַּרְקָעִית הַיָּם שָׁדְרכוּ בּוֹ הַמִּצְרִיִּים שֶׁהָיוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל נִתְחַלְּחֵל וְנַעֲשָׂה חֹמֶר וְטִיט, דִּכְתִיב (חבקוק ג) חֹמֶר מַיִם רַבִּים. חֲמִישִׁי, שֶׁהַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים בְּקַרְקַע הַיָּם לֹא הָיוּ חֲתִיכָה אַחַת אֶלָּא חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת, כְּעֵין לְבֵנִים וְאַבְנֵי הַבִּנְיָן מְסָדָּרִים זֶה אֵצֶל זֶה, כְּדִכְתִיב (תהלים עד) אַתָּה פּוֹרַרְתָּ בְעָזְּךָ יָם, שֵׁנַעֲשָׂה כְּעֵין פֵּרוּרִים. שִׁשִּׁי, שֶׁנִּתְקַשּׁוּ הַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים וְנַעֲשׂוּ קָשִׁים כִּסְלָעִים, כְּדִכְתִיב (שם) שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל הַמָּיִם, וְהַמִּצְרִיִּים נִקְרְאוּ תַּנִּינִים. שְׁבִיעִי, שֶׁנִּגְזַר הַיָּם לִשְׁנֵים עָשָׂר גְּזָרִים כְּדֵי שֶׁיַּעַבְרוּ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ, וְהַיְנוּ דִּכְתִיב (שם קלו) לְגוֹזֵר יַם סוּף לְגُזָרִים. שְׁמִינִי, שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם כְּסַפִּיר וְשׂוֹהַם וּזְכוּכִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַשְּׁבָטִים אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, שֶׁעַמּוּד הָאֵשׁ הָיָה מֵאִיר לָהֶם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח) חֶשְׂכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים, כְּלוֹמַר קִבּוּץ הַמַּיִם הָיָה כָּעֲבִי שְׁחָקִים כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. תְּשִׁיעִי, שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מַיִם מְתוּקִים שֶׁהָיוּ שׁוֹתִים אוֹתָם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר נוֹזְלִים. עֲשִׂירִי, שֶׁלְּאַחַר שֶׁשָּׁתוּ מֵהֶם מַה שֶּׁרָצוּ, הַנּוֹתָרִים מֵהֶם הָיוּ נִקְפָּאִים וְנַעֲשִׂים עֲרֵמוֹת, דִּכְתִיב (שמות טו) נָעֲרמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נוֹזְלִים: **עֶשֶׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם.** דצ"ך עד"ש באח"ב: **וְעֶשֶׂר עַל הַיָּם.** הֵן כְּנֶגֶד עֶשֶׂר נְפִילוֹת שֶׁבִּשִׁירַת וַיּוֹשַׁע. רָמָה בַיָּם, יָרָה בָיָם, טָבְעוּ בְיַם סוּף, תְּהוֹמוֹת יְכַסְיֻמוּ, יָרְדוּ בִמְצוֹלוֹת, תִּרְעַץ אוֹיֵב, תַּהֲרֹס קָמֶיךָ, יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ, כִּסָּמוֹ יָם, צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת, הֲרֵי עֶשֶׂר נְפִילוֹת. וְתִבְלָעֵמוֹ אָרֶץ אֵינוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן הַנְּפִילוֹת, שֶׁזּוֹ הִיא טוֹבָתָן שֶׁזָּכוּ לִקְבוּרָה: **עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר.** שְׁנַיִם בַּיָּם, אֶחָד בַּיְרִידָה, שָׁם נֶאֱמַר (שם יד) הַמִּבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם, וְאֶחָד בָּעֲלִיָּה, וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וַיִּלֹּנוּ. אֶחָד בִּרְפִידִים, וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה. שְׁנַיִם בַּמָּן, לֹא תֵצְאוּ וַיֹּצְאוּ, אִישׁ אַל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וַיּוֹתִירוּ. שְׁנַיִם בַּשְּׂלָו, בָּרְאשׁוֹן בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר, בַּשְּׂלָו הַשֵּׁנִי וְהָאסַפְסוּף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ. אֶחָד בָּעֵגֶל. וְאֶחָד בַּמִּתְאוֹנְנִים. וּבַמְרַגְּלִים, וְהוּא עֲשִׂירִי, שָׁם נֶאֱמַר וַיִּנַּסּוּ אוֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:

(ה) עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מֵרֵיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם, וְלֹא נִרְאָה זְבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם, וְלֹא אֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְלֹא כִבּוּ גְּשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, וְלֹא נִצְּחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן, וְלֹא נִמְצָא פְסוּל בָּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים, וְלֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם, וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאָלִין בִּירוּשָׁלַיִם.

וְלֹא אֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל. לְפִי שֶׁהִיא טְמֵאָה הַיּוֹצְאָה מִגּוּפוֹ, הָיָה הַדָּבָר מְגֻנֶּה וּמְכֹעָר יוֹתֵר מִשְּׁאָר טֻמְאוֹת: **וְלֹא כִבּוּ גְּשָׁמִים אֵשׁ עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.** וְאַף עַל פִּי

שֶׁהַמִּזְבֵּחַ בְּמָקוֹם מְגִלָּה הָיָה: **וְלֹא נָצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן.** שֶׁלֹּא יְהֵא מִתַּמֵּר וְעוֹלֶה: **וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל בָּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים.** שֶׁאִם הָיָה נִמְצָא בָּהֶם פְּסוּל קֹדֶם מִצְוָתָן לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב אֲחֵרִים תַּחְתָּם. שֶׁהָעֹמֶר נִקְצַר בַּלַּיְלָה וְלֹא הָיוּ מַרְבִּים לִקְצֹר. וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם נֶאֱפִים מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְאֵין אֶפְיָתָן דּוֹחָה יוֹם טוֹב. וְכֵן לֶחֶם הַפָּנִים נֶאֱפָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת: **צְפוּפִים.** לְשׁוֹן צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. מֵרֹב הַקָּהָל הָיוּ נִדְחָקִים אִישׁ בְּאָחִיו עַד שֶׁהָיוּ רַגְלֵיהֶם נְטוּלוֹת מִן הָאָרֶץ וְעוֹמְדִים בָּאֲוִיר: **וּמְשׁתַּחֲוִים רְוָחִים.** בְּשִׁעַת הִשְׁתַּחֲוָיָה נַעֲשָׂה לָהֶם נֵס וּמִשְׁתַּחֲוִים בְּרֶוַח כָּל אֶחָד רָחוֹק מֵחֲבֵרוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע אֶת חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא מִתְוַדֶּה וּמַזְכִּיר עֲוֹנוֹתָיו: **צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאָלִין בִּירוּשָׁלַיִם.** גָּרְסִינַן. לְפִי שֶׁהָיָה הַמָּקוֹם מַזְמִין לָהֶם פַּרְנָסָתָן וְלֹא הָצְרַךְ אֶחָד מֵהֶם לָצֵאת מִשָּׁם וְלוֹמַר פַּרְנָסָתִי [דְּחוּקָה] וְאֵינִי יָכוֹל לָדוּר בִּירוּשָׁלַיִם. וְיֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶן כְּשֶׁאָלִין. וְעַל הָעוֹלִים לָרֶגֶל נֶאֱמַר, שֶׁלֹּא הָיָה אֶחָד מֵהֶם מֵצֵר כְּשֶׁהָיָה לָן בִּירוּשָׁלַיִם מֵחֲמַת דּוֹחַק הַמָּקוֹם. כְּמוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם גְּשֵׁה לִי וְאֵשֵׁבָה (ישעיהו מט):

(ו) עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: פִּי הָאָרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאָתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַמַּטֶּה, וְהַשָּׁמִיר, וְהַכְּתָב, וְהַמִּכְתָּב, וְהַלּוּחוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף הַמַּזִּיקִין, וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף צְבָת בִּצְבָת עֲשׂוּיָה.

בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּרֵאשִׁית קֹדֶם שֶׁנִּשְׁלְמָה הַבְּרִיאָה: **פִּי הָאָרֶץ.** לִבְלַע קֹרַח וַעֲדָתוֹ: **וּפִי הַבְּאֵר.** בְּאֵרָהּ שֶׁל מִרְיָם שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּכָל הַמַּסָּעוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁפָּתְחָה פִּיהָ וְאָמְרָה שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) עֲלִי בְאֵר עֱנוּ לָהּ: **פִּי הָאָתוֹן.** בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נִגְזַר עָלֶיהָ שֶׁתְּדַבֵּר עִם בִּלְעָם: **וְהַקֶּשֶׁת.** לְאוֹת בְּרִית שֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל: **וְהַמָּן.** שֶׁיָּרַד לְיִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר: **וְהַמַּטֶּה.** שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ הָאוֹתוֹת. וְשֶׁל סְנַפְרִינוֹן הָיָה: **וְהַשָּׁמִיר.** כְּמִין תּוֹלַעַת, בְּרִיָּתוֹ כִּשְׁעָרָה, כְּשֶׁהָיוּ מַרְאִים אוֹתוֹ עַל הָאֲבָנִים הָרְשׁוּמוֹת בַּדְּיוֹ, הֵן נִבְקָעוֹת מֵאֲלֵיהֶן. וּבוֹ פּוֹתְחוּ אַבְנֵי הָאֵפוֹד וְהַחֹשֶׁן, דִּכְתִיב בֵּהוּ בְּמִלָּאוֹתָם: הַכְּתָב. נִצּוֹרֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ חֲקוּקִים בַּלּוּחוֹת: **וְהַמִּכְתָּב.** שֶׁהָיוּ נִקְרָאִים מִכָּל הָאַרְבָּעָה צְדָדִים: **וְהַלּוּחוֹת.** שֶׁל סְנַפְרִינוֹן הָיוּ, אָרְכָּן שִׁשָּׁה, וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה, וְעָבְיָן שְׁלֹשָׁה. כְּאֶבֶן אַחַת שֶׁאָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְעָבְיָהּ שָׁוִין, וְנֶחְלְקָה לִשְׁתַּיִם. וְנִגְלָלִים הָיוּ, וַחֲצוּבִים מִגַּלְגַּל חַמָּה: **אַף הַמַּזִּיקִין.** אֵלּוּ הַשֵּׁדִים. שֶׁלְּאַחַר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָדָם וְחַוָּה הָיָה מִתְעַסֵּק בִּבְרִיאָתָן, וּכְשֶׁבָּרָא רוּחוֹתֵיהֶן לֹא הִסְפִּיק לִבְרֹא גּוּפֵיהֶן עַד שֶׁקִּדַּשׁ הַיּוֹם, וְנִשְׁאֲרוּ רוּחוֹת בְּלֹא גּוּף: **וְאֵילּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ.** נִגְזַר עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱחָז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו בִּשְׁעַת הָעֲקֵדָה: **אַף צְבָת בִּצְבָת עֲשׂוּיָה.** תַּרְגּוּם מֶלְקָחֶיהָ צִבְיָתָהָא. הַצְּבָת אֵינָהּ נַעֲשֵׂית אֶלָּא בִּצְבָת אַחֶרֶת, וְרִאשׁוֹנָה מִי עָשָׂאָהּ, עַל כָּרְחָךְ מֵאֵלֶיהָ נַעֲשֵׂית בִּידֵי שָׁמַיִם, וְנִבְרֵאת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְזֶה נִדְחֶה בַּגְּמָרָא בְּפֶרֶק מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ (פְּסָחִים דַּף נד), וְאָמְרוּ, אֶפְשָׁר שֶׁהַצְּבָת הָרִאשׁוֹנָה נַעֲשֵׂית בְּדִפּוּס, שֶׁהִתִּיכוּ הַנְּחֹשֶׁת בָּאֵשׁ וְהִצִּיקוּהוּ בְּתוֹךְ הַדִּפּוּס וְנַעֲשֵׂית הַצְּבָת מִיָּד:

(ז) שִׁבְעָה דְבָרִים בַּגֹּלֶם וְשִׁבְעָה בֶחָכָם: חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר בִּפְנֵי מִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְחָכְמָה וּבְמִנְיָן, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ, וְאֵינוֹ נִבְהָל לְהָשִׁיב, שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה, וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, וְעַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, אוֹמֵר לֹא שָׁמָעְתִּי, וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת. וְחִלּוּפֵיהֶן בַּגֹּלֶם.

גֹּלֶם. לְשׁוֹן גָּלְמֵי כֵּלִים, שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. כָּךְ אָדָם שֶׁאֵינוֹ נִגְמָר בְּדַעְתּוֹ לֹא בִּמְדּוֹת וְלֹא בְּחָכְמָה קָרוּ גֹּלֶם: **אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְחָכְמָה.** שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר שֶׁלֹּא רָצוּ לְדַבֵּר בִּפְנֵי אֲבִיהֶן כְּשֶׁקָּצַף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, וְהֵשִׁיב אַהֲרֹן: **וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ.** שֶׁלֹּא [יְעַרְבְּבֶנּוּ]. דִּכְתִיב (במדבר יב) שִׁמְעוּ נָא דְּבָרָי, הַמִּתִּינוּ לִי עַד שֶׁאֲדַבֵּר. קַל וָחֹמֶר לְהֶדְיוֹט: **וְאֵינוֹ נִבְהָל לְהָשִׁיב.** כְּדֵי שֶׁתְּהֵא תְּשׁוּבָתוֹ כַּהֲלָכָה. וְכֵן בֶּאֱלִיהוּא הוּא אוֹמֵר (איוב לו) כַּתַּר לִי זְעֵיר וַאֲחַוֶּךָּ: **שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה.** לְדָבָר אֶחָד הוּא נִמְנָה כָּאן. וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, הַתַּלְמִיד שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁהֵם עֲסוּקִים בּוֹ, וְאָז הָרַב מֵשִׁיב כַּהֲלָכָה. אֲבָל אִם יִשְׁאַל הַתַּלְמִיד שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן, הוּא מֵביא לָרַב שֶׁיָּשִׁיב שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה. עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמַר רַבִּי חִיָּא לְרַב (שַׁבָּת דַּף ג) כִּי קָאֵי רַבִּי בְּהַאי מַסֶּכְתָּא לֹא תְּשַׁיְּלֵיהּ בְּמַסֶּכְתָּא אַחֲרִיתִי. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בָּאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם שֶׁרָאוּ אֶת מֹשֶׁה עוֹסֵק בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח וְשָׁאֲלוּ לוֹ בְּאוֹתוֹ עִנְיָן: **וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן.** וְכֵן מָצִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָמַר לוֹ מֹשֶׁה (שמות ג) מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ אֶל פַּרְעֹה, הִיא הָרִאשׁוֹנָה. וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי שְׁנִיָּה. וְהֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָרִאשׁוֹנָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ, וְעַל הַשְּׁנִיָּה, בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹהִים: **וְעַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמָעְתִּי.** אִם פּוֹסֵק דִּין מִן הַסְּבָרָא מְדַעְתּוֹ לֹא יֹאמַר כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתַי. וּמָצִינוּ בְּאַנְשֵׁי חָרָן (בראשית כט) כְּשֶׁשָּׁאַל מֵהֶם יַעֲקֹב הֲשָׁלוֹם לוֹ, אָמְרוּ לוֹ שָׁלוֹם, וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן, כְּלוֹמַר, זֶה אָנוּ יוֹדְעִים, וְאִם תִּשְׁאַל יוֹתֵר, הִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן וְהִיא תַּגִּיד לְךָ, כִּי אֲנַחְנוּ לֹא יָדַעְנוּ יוֹתֵר מִזֶּה: **וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת.** וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲמִיד אֶת דְּבָרָיו עַל יְדֵי טְעָנוֹת שֶׁבְּיָדוֹ. וְכֵן מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה (ויקרא י), כְּשֶׁשִּׂבְּקוֹ אַהֲרֹן וְאָמַר לוֹ, אִם שָׁמַעְתָּ בְּקָדְשֵׁי שָׁעָה אֵין לְךָ לְהָקֵל בְּקָדְשֵׁי דּוֹרוֹת, וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטַב בְּעֵינָיו, הוֹדָה וְלֹא בּוֹשׁ לוֹמַר לֹא שָׁמַעְתִּי, אֶלָּא שָׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי: **וְחִלּוּפֵיהֶן בַּגֹּלֶם.** חִלּוּף הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁבָּחָכָם הֵם בַּגֹּלֶם:

(ח) שִׁבְעָה מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת בָּאִין לָעוֹלָם עַל שִׁבְעָה גּוּפֵי עֲבֵרָה. מִקְצָתָן מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן מְעַשְּׂרִין: רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת בָּאָה, מִקְצָתָן רְעֵבִים וּמִקְצָתָן שְׂבֵעִים. גָּמְרוּ שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר, רָעָב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בַּצֹּרֶת בָּאָה. וְשֶׁלֹּא לִטֹּל אֶת הַחַלָּה, רָעָב שֶׁל כְּלָיָה בָּאָה. דֶּבֶר בָּא לָעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין, וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. חֶרֶב בָּאָה לָעוֹלָם עַל עִנּוּי הַדִּין, וְעַל עִוּוּת הַדִּין, וְעַל הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה.

רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת. הַגְּשָׁמִים מָעָטִים וּמִתּוֹךְ כָּךְ הַשַּׁעַר מִתְיַקֵּר: **רָעָב שֶׁל מְהוּמָה.** מִפְּנֵי הַגְּיָסוֹת אֵין יְכוֹלִין לֶאֱסֹף הַתְּבוּאָה: **רָעָב שֶׁל כְּלָיָה.** הַשָּׁמַיִם כַּבַּרְזֶל וְהָאָרֶץ כַּנְּחוּשָׁה: **שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין.** שֶׁלֹּא עָשׂוּ בָּהֶן דִּין תּוֹרָה: **וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית.** שֶׁעוֹשִׂים בָּהֶן סְחוֹרָה וְאֵין נוֹהֲגִין בָּהֶן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית: **עִנּוּי הַדִּין.** שֶׁיּוֹדְעִים לְהֵיכָן

הַדִּין נוֹטֶה וּמְעַכְּבִין וְאֵין פּוֹסְקִין אוֹתוֹ: **עוּזּוֹת הַדִּין.** לְזַכּוֹת אֶת הַחַיָּב וּלְחַיֵּב אֶת הַזַּכַּאי: **וְעַל הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה.** לֶאֱסֹר אֶת הַמֻּתָּר וּלְהַתִּיר אֶת הָאָסוּר:

(ט) חַיָּה רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא, וְעַל חִלּוּל הַשֵּׁם. גָּלוּת בָּאָה לָעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְעַל שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְעַל הַשְּׁמָטַת הָאָרֶץ. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הַדֶּבֶר מִתְרַבֶּה, בָּרְבִיעִית, וּבַשְּׁבִיעִית, וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. בָּרְבִיעִית, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית. בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁבַּשִּׁשִּׁית. וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִפְּנֵי גֵּזֶל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים.

שְׁבוּעַת שָׁוְא. לְבַטָּלָה, שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ: **חִלּוּל הַשֵּׁם.** הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בְּפַרְהֶסְיָא בְּיָד רָמָה. אִי נַמִּי, שֶׁבְּנֵי אָדָם רוֹאִים וְלוֹמְדִים מִמַּעֲשָׂיו: **וְעַל הַשְּׁמָטַת הָאָרֶץ.** שֶׁחוֹרְשִׁים וְזוֹרְעִים בַּשְּׁבִיעִית: **מִפְּנֵי מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית.** שֶׁבִּמְקוֹם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁמַּפְרִישִׁים בִּשְׁאָר שָׁנִים שֶׁל שְׁמִיטָה, בַּשְּׁלִישִׁית וּבַשִּׁשִּׁית מַפְרִישִׁין מַעֲשַׂר עָנִי: **גֶּזֶל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים.** לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה פֶּרֶט וְעוֹלְלוֹת:

(י) אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם: הָאוֹמֵר שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ, זוֹ מִדָּה בֵּינוֹנִית. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זוֹ מִדַּת סְדוֹם. שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי, עַם הָאָרֶץ. שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ, חָסִיד. שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי, רָשָׁע.

שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ. אֵינִי רוֹצָה לְהַנּוֹתְךָ, וְהַלְוַאי שֶׁלֹּא תְהַנֶּה אוֹתִי: **וְיֵשׁ אוֹמְרִים זוֹ מִדַּת סְדוֹם.** קָרוֹב הַדָּבָר לָבֹא לִידֵי מִדַּת סְדוֹם, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהוּא רָגִיל בְּכָךְ, אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁחֲבֵרוֹ נֶהֱנֶה וְהוּא אֵינוֹ חָסֵר לֹא יִרְצֶה לְהַנּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ, וְזוֹ הָיְתָה מִדַּת סְדוֹם, שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּנִים לְכַלּוֹת הָרֶגֶל מִבֵּינֵיהֶם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה הָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם לִפְנֵיהֶם וְלֹא הָיוּ חֲסֵרִים כְּלוּם: **שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי עַם הָאָרֶץ.** שֶׁנֶּהֱנֶה וּמְהַנֶּה בְּשָׁוֶה, וְזֶהוּ יְשׁוּבָהּ שֶׁל הָאָרֶץ, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ קְרָא דִּכְתִיב (משלי טו) וְשׁוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה. וְזֶהוּ לְשׁוֹן עַם הָאָרֶץ הָאָמוּר בְּכָל מָקוֹם, שֶׁרוֹצֶה בְּתִקּוּנָהּ שֶׁל הָאָרֶץ אֲבָל אֵין בּוֹ חָכְמָה לְהַבְדִּיל בַּתִּקּוּנִין הָרְאוּיִין: **שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ.** מְהַנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת מִנְּכָסָיו, וְהוּא אֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵאֲחֵרִים: **חָסִיד.** שֶׁעוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין:

(יא) אַרְבַּע מִדּוֹת בַּדֵּעוֹת: נוֹחַ לִכְעֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת, יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ. קָשֶׁה לִכְעֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת, יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ. קָשֶׁה לִכְעֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת, חָסִיד. נוֹחַ לִכְעֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת, רָשָׁע.

הָכִי גָּרְסִינַן: **נוֹחַ לִכְעֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ, קָשֶׁה לִכְעֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ.** אָדָם שֶׁכּוֹעֵס מַהֵר עַל כָּל דָּבָר, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חוֹזֵר וּמִתְרַצֶּה מְהֵרָה, הֶפְסֵדוֹ מְרֻבֶּה מִשְּׂכָרוֹ, שֶׁרֹב מַעֲשָׂיו מְקֻלְקָלִים מֵאַחַר שֶׁהוּא נוֹחַ לִכְעֹס עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. אֲבָל הַקָּשֶׁה לִכְעֹס, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִדָּה רָעָה שֶׁהוּא קָשֶׁה לִרְצוֹת, יָצָא הֶפְסֵדוֹ הַמֻּעָט שֶׁהוּא קָשֶׁה לִרְצוֹת בִּשְׂכָרוֹ הַמְרֻבֶּה שֶׁהוּא קָשֶׁה לִכְעֹס, וְרֹב מַעֲשָׂיו מְתֻקָּנִים. וְאִית דְּגַרְסֵי אִפְכָּא. וְגִרְסָא זוֹ נִרְאֵית לִי עִקָּר:

(יב) אַרְבַּע מִדּוֹת בַּתַּלְמִידִים: מַהֵר לִשְׁמֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד, יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ. קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד, יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ. מַהֵר לִשְׁמֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד, חָכָם. קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד, זֶה חֵלֶק רָע.

מַהֵר לִשְׁמֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ. דְּמֵאַחַר שֶׁשּׂוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד מַה הֲנָאָה יֵשׁ בְּמַה שֶּׁהוּא מַהֵר לִשְׁמֹעַ, נִמְצָא הֶפְסֵדוֹ גָּדוֹל מִשְׂכָרוֹ: **קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ.** שֶׁמִּדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִתֵּרָה עַל הַמִּדָּה הַנִּפְסֶדֶת, הוֹאִיל וּמַה שֶּׁשָּׁמַע אַחַר הַקֹּשִׁי הוּא זוֹכֵר וְאֵינוֹ שׁוֹכֵחַ. וְנִפְקָא מִנַּהּ, שֶׁאִם יֵשׁ לְפָנֵינוּ שְׁנֵי תַּלְמִידִים וְאֵין לָנוּ לְסַפֵּק מָזוֹן אֶלָּא לְאֶחָד מֵהֶם, נַקְדִּים הַקָּשֶׁה לְאַבֵּד עַל הַמַּהֵר לִשְׁמֹעַ: **זֶה חֵלֶק רָע.** לֹא הֲוָה שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי הָכָא חָסִיד אוֹ רָשָׁע, שֶׁאֵין זֶה דָּבָר הַתָּלוּי בִּבְחִירָתוֹ שֶׁל אָדָם, אֶלָּא חִסָּרוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ מֵעִקַּר בְּרִיָּתוֹ:

(יג) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה: הָרוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים, עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁל אֲחֵרִים. יִתְּנוּ אֲחֵרִים וְהוּא לֹא יִתֵּן, עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁלּוֹ. יִתֵּן וְיִתְּנוּ אֲחֵרִים, חָסִיד. לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים, רָשָׁע.

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה. כְּלוֹמַר בְּנִתִינַת הַצְּדָקָה, וְלֹא בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה מַמָּשׁ, דְּהָא אֵיכָּא בְּהוּ מִי שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן. וְכֵן בְּסָמוּךְ בְּהוֹלְכֵי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, הַיְנוּ בַּהֲלִיכַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ: **עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁל אֲחֵרִים.** דְּיוֹדֵעַ שֶׁהַצְּדָקָה מְעַשֶּׁרֶת וְאֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁאֲחֵרִים יִתְעַשְּׁרוּ. פֵּרוּשׁ אַחֵר, יֵשׁ מִי שֶׁחָס עַל מָמוֹן קְרוֹבָיו יוֹתֵר מֵעַל מָמוֹנוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁקְּרוֹבָיו יִתְּנוּ, שֶׁלֹּא יְאַבְּדוּ אֶת מָמוֹנָם, וְהַיְנוּ עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁל אֲחֵרִים דּוּמְיָא דְּעֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁלּוֹ דִּבְסֵיפָא:

(יד) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ: הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, שְׂכַר הֲלִיכָה בְּיָדוֹ. עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ, שְׂכַר מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ. הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה, חָסִיד. לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה, רָשָׁע.

הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה. הוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לִשְׁמֹעַ וְאֵינוֹ שׁוֹנֶה וְלוֹמֵד וְלֹא מֵבִין: **עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ.** לוֹמֵד וְשׁוֹנֶה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ:

(טו) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים: סְפוֹג, וּמַשְׁפֵּךְ, מְשַׂמֶּרֶת, וְנָפָה. סְפוֹג, שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל. מַשְׁפֵּךְ, שֶׁמַּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ. מְשַׂמֶּרֶת, שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמָרִים. וְנָפָה, שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת.

בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים. לְעֵיל בְּאַרְבַּע מִדּוֹת בַּתַּלְמִידִים אֵירֵי בְּעִנְיַן הַזִּכָּרוֹן וְהַשִּׁכְחָה, וְהַשְׁתָּא מַיְרֵי בְּעִנְיַן הַסְּבָרָא הַיְשָׁרָה וּבְרֵרַת הַדָּבָר הַצּוֹדֵק מֵהַבְּלִתִּי צוֹדֵק: **סְפוֹג.** הוּא סוֹפֵג אֶת הַמַּיִם, בֵּין עֲכוּרִים בֵּין צְלוּלִים, כָּךְ יֵשׁ מִי שֶׁלִּבּוֹ רָחָב וּמְקַבֵּל כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ, וְאֵין בּוֹ כֹּחַ לִבְרֹר הָאֱמֶת מִן הַשֶּׁקֶר: **מַשְׁפֵּךְ.** כְּלִי שֶׁנּוֹתְנִים עַל פִּי חָבִית אוֹ עַל פִּי הַנּוֹד כְּשֶׁרוֹצִים לְמַלְאוֹתוֹ יַיִן אוֹ שֶׁמֶן: **שֶׁמַּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ.** כָּךְ יֵשׁ מִי שֶׁמְּקַבֵּל כָּל מַה שֶּׁלּוֹמֵד וּכְבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ: **מְשַׂמֶּרֶת.** מוֹצִיא כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְקוֹלֵט דָּבָר שֶׁל בַּטָּלָה: **נָפָה.** לְאַחַר שֶׁמּוֹצִיאִים הַסְּבִין וְהַמָּרָסָן מִן הַקֶּמַח הַנִּטְחָן וְנִשְׁאַר הַקֶּמַח הַדַּק עִם הַסֹּלֶת הַגַּס וְהוּא הֶחָשׁוּב, מַעֲבִירִין אוֹתוֹ בְּנָפָה דַּקָּה מְאֹד וְיוֹרֵד מִמֶּנָּה כָּל אוֹתוֹ הַקֶּמַח הַדַּק שֶׁהוּא כְּעֵין

עַפְרוּרִית לְבָנָה וְנִשְׁאַר הַסֹּלֶת הַגַּס הֶחָשׁוּב. וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂין לַמְּנָחוֹת. כָּךְ יֵשׁ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כֹּחַ לְבָרֵר וּלְלַבֵּן שְׁמוּעוֹתָיו, וְקוֹלֵט הָאֱמֶת מִן הַשֶּׁקֶר וְהַבָּטֵל:

(טז) כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר, בָּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אַהֲבָה. וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְדָבָר, אֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם. אֵיזוֹ הִיא אַהֲבָה הַתְּלוּיָה בְדָבָר, זוֹ אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר. וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְדָבָר, זוֹ אַהֲבַת דָּוִד וְיהוֹנָתָן.

כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר בָּטֵל. שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם, כְּשֶׁיִּתְבַּטֵּל הַדָּבָר שֶׁהָיָה סִבָּה לְאוֹתָהּ אַהֲבָה, גַּם הָאַהֲבָה בְּטֵלָה. וְכָל אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר בָּטֵל אֶלָּא בְּדָבָר קַיָּם, כְּגוֹן אַהֲבַת הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים, אֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם. כְּשֵׁם שֶׁהַדָּבָר שֶׁהוּא סִבָּה לְאוֹתָהּ אַהֲבָה אֵינָהּ בָּטֵל, כָּךְ אֵין הָאַהֲבָה בְּטֵלָה: **אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר.** מִפְּנֵי יָפְיָהּ: **אַהֲבַת דָּוִד וְיוֹנָתָן.** לְהַשְׂלִים רְצוֹן קוֹנָם. דְּאָמַר לוֹ יְהוֹנָתָן לְדָוִד אַתָּה תִּהְיֶה לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֶהְיֶה לְךָ לְמִשְׁנֶה:

(יז) כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. אֵיזוֹ הִיא מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחֲלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי. וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחֲלֹקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ.

כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. כְּלוֹמַר שֶׁאַנְשֵׁי הַמַּחֲלֹקֶת הַהִיא מִתְקַיְּמִים וְאֵינָם אוֹבְדִין, כְּמַחֲלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי שֶׁלֹּא אָבְדוּ לֹא תַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי וְלֹא תַּלְמִידֵי בֵּית הִלֵּל. אֲבָל קֹרַח וַעֲדָתוֹ אָבְדוּ. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי, פֵּרוּשׁ סוֹפָהּ, תַּכְלִיתָהּ הַמְבֻקָּשׁ מֵעִנְיָנָהּ. וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, הַתַּכְלִית וְהַסּוֹף הַמְבֻקָּשׁ מֵאוֹתָהּ מַחֲלֹקֶת לְהַשִּׂיג הָאֱמֶת, וְזֶה מִתְקַיֵּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ מִתּוֹךְ הַוִּכּוּחַ יִתְבָּרֵר הָאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמַחֲלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי שֶׁהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל. וּמַחֲלֹקֶת שֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, תַּכְלִית הַנִּרְצָה בָּהּ הִיא בַּקָּשַׁת הַשְׂרָרָה וְאַהֲבַת הַנִּצּוּחַ, וְזֶה הַסּוֹף אֵינוֹ מִתְקַיֵּם, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּמַחֲלֹקֶת קֹרַח וַעֲדָתוֹ שֶׁתַּכְלִית וְסוֹף כַּוָּנָתָם הָיְתָה בַּקָּשַׁת הַכָּבוֹד וְהַשְׂרָרָה וְהָיוּ לְהֶפֶךְ:

(יח) כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ. וְכָל הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מֹשֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים, זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: צִדְקַת ה' עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל (דברים ל"ג:כ"א). יָרָבְעָם חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים, חֵטְא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: עַל חַטֹּאות יָרָבְעָם (בֶּן נְבָט) אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל (מלכים א ט"ו:ל').

אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא הוּא בַּגֵּיהִנֹּם וְתַלְמִידָיו בְּגַן עֵדֶן: **אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.** שֶׁלֹּא יְהֵא הוּא בְּגַן עֵדֶן וְתַלְמִידָיו בַּגֵּיהִנֹּם: **וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים.** שֶׁלִּמֵּד תּוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל: **צִדְקַת ה' עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל.** וּמִשְׁפָּטָיו שֶׁעִם יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ הוּא עֲשָׂאָן: **אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל.** מִדְּלֹא קָאָמַר עַל חַטֹּאת יָרָבְעָם וְיִשְׂרָאֵל, שְׁמַע מִנַּהּ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּיָרָבְעָם:

(יט) כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הַלָּלוּ, מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֲחֵרִים, מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. עַיִן טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה,

מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. עַיִן רָעָה, וְרוּחַ גְּבוֹהָה, וְנֶפֶשׁ רְחָבָה, מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. מַה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אוֹכְלִין בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא (משלי ח':כ"א). אֲבָל תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנֹּם וְיוֹרְדִין לִבְאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ (תהלים נ"ה:כ"ד).

מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. לָמֵד מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: **עַיִן טוֹבָה.** מִסְתַּפֵּק בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵינוֹ חוֹמֵד מָמוֹן אֲחֵרִים. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּאַבְרָהָם שֶׁאָמַר לְמֶלֶךְ סְדוֹם (בראשית יד) אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְאִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ: **וְרוּחַ נְמוּכָה.** עֲנָוָה יְתֵרָה. וְכֵן מָצִינוּ אַבְרָהָם אוֹמֵר (שם יח) וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר: **וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה.** זְהִירוּת וְהַפְרִישָׁה מִן הַתַּאֲוֹת. וּמָצִינוּ זֶה בְּאַבְרָהָם, דִּכְתִיב (שם יב) הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ, שֶׁעַד עַכְשָׁיו לֹא הִכִּיר בָּהּ מֵרֹב צְנִיעוּת. וּבְבִלְעָם אַשְׁכְּחַן עַיִן רָעָה, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה רַע בְּעֵינֵי הַמָּקוֹם שֶׁיֵּלֵךְ אֵצֶל בָּלָק וְהָיָה הוֹלֵךְ כְּדֵי לִטֹּל שָׂכָר, דִּכְתִיב (במדבר כב) אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב: **וְרוּחַ גְּבוֹהָה.** דְּאָמַר (שם כד) נְאוּם שֹׁומֵעַ אִמְרֵי אֵל וְיוֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן: **וְנֶפֶשׁ רְחָבָה.** שֶׁאִם לֹא הָיָה רַב הַתַּאֲוָה לֹא הָיָה יוֹעֵץ לְהַפְקִיר בְּנוֹת מוֹאָב לִזְנוּת. וְאָמְרוּ חֲכָמִים [סַנְהֶדְרִין קה.] בִּלְעָם בּוֹעֵל אֶתוֹנוֹ הָיָה: **לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ.** אַבְרָהָם אִקְרֵי אוֹהֵב, דִּכְתִיב (ישעיהו מא) זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. יֵשׁ, בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא, בָּעוֹלָם הַזֶּה: **אַנְשֵׁי דָמִים.** בִּלְעָם אִקְרֵי אִישׁ דָּמִים, שֶׁהִפִּיל בַּעֲצָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל:

(כ) יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר, הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר, וְקַל כַּנֶּשֶׁר, וְרָץ כַּצְּבִי, וְגִבּוֹר כָּאֲרִי, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמָיִם. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם, וּבוֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּבָּנֶה עִירְךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ.

עַז כַּנָּמֵר. הַנָּמֵר הַזֶּה נוֹלַד מִן חֲזִיר הַיַּעַר וְהַלְּבִיאָה, כִּי בְּעֵת יַחֵם הָאֲרָיוֹת הַלְּבִיאָה מַכְנֶסֶת רֹאשָׁהּ בְּסִבְכֵי הַיַּעַר וְנוֹהֶמֶת וְתוֹבַעַת אֶת הַזָּכָר, וְהַחֲזִיר שׁוֹמֵעַ קוֹלָהּ וְרוֹבְעָהּ, וְנָמֵר יוֹצֵא מִבֵּין שְׁנֵיהֶן. וּלְפִי שֶׁהוּא מַמְזֵר הוּא עַז פָּנִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ גְּבוּרָה כָּל כָּךְ. אַף אַתָּה הֱוֵי עַז וְלֹא תִתְבַּיֵּשׁ לִשְׁאֹל מֵרַבְּךָ מַה שֶּׁלֹּא הֵבַנְתָּ, כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ לֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד: **וְקַל כַּנֶּשֶׁר.** לַחֲזֹר אַחַר תַּלְמוּדְךָ, וְלֹא תִיגַע. כְּדִכְתִיב (ישעיהו מ) יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ: **וְרָץ כַּצְּבִי.** לִרְדֹּף אַחַר הַמִּצְוֹת: **וְגִבּוֹר כָּאֲרִי.** לִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרְךָ מִן הָעֲבֵרוֹת: **עַז פָּנִים.** לְפִי שֶׁהָעַזּוּת נִכָּר בַּפָּנִים כְּדִכְתִיב (משלי כא) הֵעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַז פָּנִים: **שֶׁתִּבָּנֶה עִירְךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.** כְּלוֹמַר, כְּשֵׁם שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ זֹאת הַמִּדָּה, שֶׁכֵּימָן לְזֶרַע אַבְרָהָם בַּיְשָׁנִים רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים [יְבָמוֹת עט.], כֵּן יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּבָּנֶה עִירְךָ וְכוּ':

(כא) הוּא הָיָה אוֹמֵר, בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא, בֶּן עֶשֶׂר לַמִּשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לַתַּלְמוּד, בֶּן שְׁמֹנָה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה, בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדֹּף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ, בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה, בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה, בֶּן שִׁשִּׁים לַזִּקְנָה, בֶּן שִׁבְעִים

לַשִּׁיבָה, בֶּן שְׁמֹנִים לַגְּבוּרָה, בֶּן תִּשְׁעִים לָשׂוּחַ, בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ מֵת וְעָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם.

בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא. מֵעָרְלָה יָלְפִינַן, דִּכְתִיב (ויקרא יט) שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים וְגוֹ' וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים, שֶׁאָבִיו מְלַמְּדוֹ צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת וְהֶכֵּר הַנְּקֻדּוֹת. וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פִּרְיוֹ לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, מִכָּאן וְאֵילָךְ סְפֵי לֵיהּ כְּתוֹרָא: **בֶּן עֶשֶׂר לַמִּשְׁנָה.** שֶׁלּוֹמֵד מִקְרָא חָמֵשׁ שָׁנִים, וְחָמֵשׁ שָׁנִים מִשְׁנָה, וְחָמֵשׁ שָׁנִים גְּמָרָא. דְּאָמַר מַר [חֻלִּין כד.] כָּל תַּלְמִיד שֶׁלֹּא רָאָה סִימָן יָפֶה בְּמִשְׁנָתוֹ חָמֵשׁ שָׁנִים שׁוּב אֵינוֹ רוֹאֶה, דִּכְתִיב (במדבר ח) זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעָשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבֹא לִצְבֹא צָבָא, שֶׁבָּא וְלוֹמֵד הִלְכוֹת עֲבוֹדָה חָמֵשׁ שָׁנִים, וּבֶן שְׁלֹשִׁים עוֹבֵד: **בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת.** דִּכְתִיב (שם ה) אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם, וְגַבֵּי שְׁכֶם כְּתִיב (בראשית לד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ, וְלֵוִי בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה, וְקָרֵי לֵיהּ אִישׁ: **בֶּן שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה.** תְּשַׁע עֶשְׂרֵה אָדָם כְּתוּבִים בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית מִן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם עַד וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, חַד לְגוּפֵיהּ, פָּשׁוּ לֵיהּ שְׁמֹנֶה עָשָׂר לִדְרָשָׁא: **בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדֹּף.** אַחַר מְזוֹנוֹתָיו. לְאַחַר שֶׁלָּמַד מִקְרָא מִשְׁנָה וּגְמָרָא וְנָשָׂא אִשָּׁה וְהוֹלִיד בָּנִים, צָרִיךְ הוּא לַחֲזֹר וּלְבַקֵּשׁ אַחַר מְזוֹנוֹת. פִּרוּשׁ אַחֵר, בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדֹּף אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם וּלְהַעֲנִישׁוֹ עַל מַעֲשָׂיו, שֶׁאֵין בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה מַעֲנִישִׁין פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים: **בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ.** שֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ מְקִימִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וּמְפָרְקִין וְטוֹעֲנִין אֶת הָעֲגָלוֹת וְנוֹשְׂאִין בַּכָּתֵף מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה: **בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה.** שֶׁלְּאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה שָׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה (דברים כט) וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: **בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה.** שֶׁנֶּאֱמַר בַּלְוִיִּם (במדבר ח) וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד וְשֵׁרֵת אֶת אֶחָיו וְגוֹ', וּמַהוּ הַשֵּׁרוּת, שֶׁיִּתֵּן לָהֶם עֵצָה: **בֶּן שִׁשִּׁים לַזִּקְנָה.** דִּכְתִיב (איוב ה) תָּבוֹא בְכֹלַח אֱלִי קָבֶר. בכל"ח בַּגִּימַטְרִיָּא שִׁשִּׁים: **בֶּן שִׁבְעִים לַשֵּׂיבָה.** דִּכְתִיב בְּדָוִד (דברי הימים א כט) וַיָּמָת בְּשֵׂיבָה טוֹבָה, וִימֵי חַיָּיו הָיוּ שִׁבְעִים שָׁנָה: **בֶּן שְׁמֹנִים לִגְבוּרוֹת.** דִּכְתִיב (תהלים צ) וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמֹנִים שָׁנָה: **בֶּן תִּשְׁעִים לָשׂוּחַ.** הוֹלֵךְ שָׁחוּחַ וְכָפוּף. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, לְשׁוֹן שׂוּחָה עֲמֻקָּה:

(כב) בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר, הֲפֹךְ בָּהּ וַהֲפֹךְ בָּהּ, דִּכֹּלָּא בָהּ. וּבָהּ תֶּחֱזֵי, וְסִיב וּבְלֵה בָהּ, וּמִנַּהּ לֹא תָזוּעַ, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה הֵימֶנָּה.

הֲפֹךְ בָּהּ וַהֲפֹךְ בָּהּ. בַּתּוֹרָה: **דִּכֹּלָּא בָהּ.** שֶׁהַכֹּל תִּמְצָא בָּהּ: **וְסִיב וּבְלֵה בָהּ.** גַּם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה לֹא תַעַזְבֶנָּה: **וּמִנַּהּ לֹא תָזוּעַ.** שֶׁלֹּא תֹּאמַר לָמַדְתִּי חָכְמַת יִשְׂרָאֵל אֵלֵךְ וְאֶלְמַד חָכְמַת יְוָנִית, שֶׁאֵין מָתָר לִלְמֹד חָכְמַת יְוָנִית אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, כְּגוֹן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ אוֹ בְּבֵית הַכִּסֵּא. שֶׁשָּׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַהוּ לְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ חָכְמַת יְוָנִית, אָמַר לָהֶם יַלְמְדֶנּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, דְּהָא כְּתִיב וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה:

(כג) בֶּן הֵא הֵא אוֹמֵר, לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא.

לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא. כְּפִי רֹב הַצַּעַר שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וַעֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, יִהְיֶה שְׂכָרְךָ מְרֻבֶּה:

השיעור השבועי - פרשת וארא

"התגלות שם הוי'"

"מעין גנים" סדרה ג' - פרשת וארא

"וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי הוי' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם... לָכֵן אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי הוי'". ה' אומר למשה רבינו שהוא נודע לאבות בשני שמות, שם א-ל ושם ש-די, אבל לא בשמו המיוחד, שם הוי'. שואלים המפרשים, הרי הרבה פעמים מופיע שם הוי' בסיפורי האבות! רש"י מפרש שגילוי שם הוי' הוא כאשר ה' מקיים את הבטחתו, "נאמן לאמת דברי". לאבות ה' הבטיח ועדיין לא קיים, הודיע את שמו לאבות אבל לא נודע להם בשמו, ורק ביציאת מצרים יקיים-יאמת את הבטחתו ואז יוודע בשמו, "כשהקב"ה מאמן את דבריו... מודיע ששמו ה'". אכן, בחסידות מבואר שיש שתי דרגות של שם הוי' - שם הוי' עליון (הוי' דלעילא), ובו ה' לא נודע לאבות, ושם הוי' נמוך יותר (הוי' דלתתא), שבו ה' נודע לאבות.

מכאן שיש שתי דרגות של שם הוי' ודרגה נוספת של "אל שדי", אך כיון שכל אחד מהשמות "אל" ו"שדי" יכול לעמוד גם בפני עצמו נמצא שיש ארבע דרגות של שם ה', שהן ארבע דרגות של התגלות (שֵם בכלל פירושו גילוי): המדרגה הגבוהה ביותר, המוחלטת, היא הדרגה העליונה של שם הוי' שהתגלתה למשה ובני ישראל ביציאת מצרים, ומעולם לא התגלתה קודם; תחתיה יש דרגה שניה של שם הוי', הוי' דלתתא, שהתגלתה עוד קודם לכן לאבות; למטה מזה, דרגת א-ל; ולמטה מזה דרגת ש-די, כפי שיתבאר.

"אל שדי" - התפשטות והגבלה

על שם ש-די מסבירים חז"ל שהוא נוטריקון "שאמר לעולמו די": בראשית הבריאה העולם היה "מרחיב והולך" ללא גבול (דומה למושג של 'התפשטות היקום') עד שה' אמר לו 'די'. כלומר, כל דבר בעולם הוא סופי ומוגבל, גם בממדי המקום והזמן וגם בתודעה שלנו, ומה שיוצר את ההגבלה הזו הוא שם ש-די, "שאמר לעולמו די".

לעומתו א-ל הוא שם של התפשטות. אֵ-ל מתחלף במלת היחס אֶל (כפי שדורשים חז"ל) שפירושה תנועה-הצבעה לכיוון מסוים. בעולם של שלשה ממדי המקום יש ששה כיוונים (ארבע רוחות, מעלה ומטה), כרמוז בכך ש-מקום עולה ו פעמים אל (ההופעה הראשונה של אֶל בתורה היא בפסוק "אל מקום אחד"). אם כן, "א-ל ש-די" הוא צירוף שני השמות יחד, כאשר שם א-ל הוא התפשטות - ה' מתפשט ומתגלה בששת הכיוונים - ושם ש-די מגביל את ההתפשטות. זו כוונת שני השמות המגלים איך ה' בורא ומופיע בבריאה-בטבע.

שני שמות הוי' – התגלות על-טבעית ונשיאת הפכים

שתי המדרגות של שם הוי' הן כבר מעל הטבע. שם הוי' הנמוך הוא ההתגלות העל-טבעית, הגילוי שה' בבחירתו עושה נסים השוברים את הטבע. לא "אל שדי" הנסתר בתוך הטבע, אלא הוי' שמעל הטבע. במלים אחרות, שמות א-ל וש-די שייכים לאור הממלא כל עלמין, ושם הוי' מגלה את האור הסובב כל עלמין.

אך ביציאת מצרים מתגלה דרגה עוד יותר גבוהה, גם מעל שם הוי' שמעל הטבע, וזהו שם הוי' דלעילא הרומז לעצמות ה'. כלומר, גם בהגדרה של 'מעל הטבע', או אור הסובב, יש סוף-סוף הגבלה מסוימת מעצם ההגדרה (זה ולא זה). מוסבר בקבלה ובחסידות שעל עצמות ה' אי אפשר לומר שום דבר, בדומה לדברי הרמב"ם שאי אפשר להגדיר-לתפוס את ה' בשום צורה חיובית אלא בהשגת השלילה בלבד (תארים שוללים). אי אפשר לומר שה' הוא על-טבעי, הוא מעל הטבע ובתוך הטבע כאחד, עצמות ה' שמעל הממלא ומעל הסובב, בנשיאת הפכים. כאמור, רש"י מפרש ששם הוי' שלא נגלה לאבות הוא "מדת אמתית שלי", קיום ההבטחה: שם הוי' העליון הוא האמת של ה'.

אם כן, יש ארבע מדרגות: התגלות האמת של ה', שם הוי' העליון, שלמעלה מסובב וממלא; תחתיה שם הוי' שהוא התגלות ה' שמעל הטבע, סובב כל עלמין; ומתחת שני השמות א-ל וש-די, התפשטות והגבלת הטבע. גם אצל האבות היו גילויים גדולים של נסי ה' - גילויי השגחה פרטית - אבל האמת של שם הוי' מתגלה רק ביציאת מצרים כאשר ה' מקיים את הבטחתו לבנים. ובמושגי הקבלה: שם א-ל הוא סוד הקו של אור אין סוף ממלא כל עלמין, החודר לתוך החלל ומקום פנוי שנוצר על ידי הצמצום הראשון; שם ש-די הוא סוד עולמות א"ק אבי"ע שכולם מוגדרים ומוגבלים.

[אפשר לצמצם את ארבע המדרגות לשתים, בלשון החקירה: מחשבה והתפשטות. המחשבה האלוקית בסוד שם הוי' וההתפשטות הכוללת את המקום ואת הזמן. וכן במושגי המדע היום, מודעות בתוך העולם (לפי מכניקת הקוואנטים) וממדי המרחב-זמן.]

משולשי ארבעת השמות

לארבע הדרגות האלה יש רמזים יפים בגימטריא (בדרכם של חכמים שנקראו סופרים על שם שסופרים אותיות שבתורה).

נתחיל מהסוף: שם ש-די, עולה 314. משמעות השם היא שדברים מתפשטים-מתפתחים עד נקודה בה אומרים 'די', ובתרגום לחכמת המספרים הכוונה לספור עד שמפסיקים כאשר מגיעים ל-314. כלומר, לחשב את ה'משולש' של 314, 1 ועוד 2 וכן הלאה עד 314 (נוסחת המשולש היא n כפול n פלוס 1 חלקי 2 - 314 כפול 315 חלקי 2), והתוצאה היא 49455. מספר זה הוא כפולה של 45, אדם-מה (אחד המילויים העיקריים של שם הוי'), 45 פעמים 1099, כאשר 1099 = נפש רוח נשמה חיה יחידה, חמש דרגות הנשמה שבאדם, שעולה "ברכי נפשי את הוי'" (כמבואר

בגמרא שדוד המלך אמר חמש פעמים "ברכי נפשי את הוי'" כנגד חמשה דברים בהם דומה הנשמה לה', המכוונים בפנימיות כנגד נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה); נמשיך ונחשב את המשולש של שם א-ל העולה מלכות, המלכות מהווה את המציאות וממד המקום (ו פעמים אל); המשולש של הוי' הוא 351, וכיון שיש שני שמות הוי' הרי לנו שני משולשים - צורת 'יהלם' (משולש על גבי משולש) - שעולים יחד שבת. שני שמות הוי' מכוונים כנגד שני הממדים שיש בשבת, ליל שבת ויום השבת. כלומר, ששת ימי המעשה מכוונים כנגד שמות "א-ל ש-די", עולם הטבע; כאשר נכנסים לשבת מתגלה שם הוי' התחתון, עליה מהטבע אל מעל הטבע; ביום שבת מתגלה שם הוי' העליון, אמת ה' הנושאת-הפכים, למעלה מהטבעי והעל-טבעי. חז"ל אומרים "אלמלי משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד נגאלים", ומבואר שלא מדובר בשתי שבתות נפרדות אלא בשתי שבתות בתוך שבת אחת, ליל שבת ויום שבת, שני שמות הוי'.

בהמשך לזה: שם א-ל הוא שם החסד, "חסד א-ל כל היום", וממילא הוא כנגד היום הראשון בשבוע, ושם ש-די הוא שם היסוד, כנגד יום ששי בשבוע, היינו התפשטות ימי המעשה בששה קצוות, החל מהאור של היום הראשון המתפשט והולך עד שמגיע ל'די' של היום הששי, כאשר היום הששי מכין לשבת (ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" כהשפעת היסוד למלכות). והנה, כיון ש"שמי הוי' לא נודעתי להם", ממילא גם עיקר סוד השבת לא נגלה לאבות אלא רק לישראל היוצאים ממצרים בעשרת הדברות ("זכר ליציאת מצרים" של השבת שחוזר ומגלה את "זכר למעשה בראשית"), ומה שנגלה לאבות היה בחינת 'מעלי שבתא', ערב שבת (גם בפרשת המן שלפני מתן תורה, עיקר הגילוי הוא בהכנה לשבת הנעשית ביום הששי, ב"לחם משנה" שהוא בחינת ש-די, די מזון לשני ימים. יעקב אבינו קבע תחום שבת, וכן במן נאמר "שבו איש תחתיו" שממנו נלמד תחום שבת - הכל שייך למעלי שבתא ולשם ש-די שעוצר את התפשטות ההליכה "אם תשיב משבת רגלך").

נחזור לחשבונות: המספר השלם, סכום ארבעת המשולשים, הוא 50653 שעולה 37 בחזקת 3 (נפח קוביה של 37). 37 = יחידה, הדרגה העליונה של הנשמה (מחמש הדרגות שהוזכרו לעיל). היחידה מתקשרת לאמת ה' נושאת ההפכים, והכפל המשולש הוא פעולה של חזקה, "והחוט המשולש לא במהרה ינתק". ובעבודה שלנו, היחידה מתבטאת במסירות נפש, בטול מוחלט והתקשרות מוחלטת לה'. ה' הוא "יחיד" ונקודת ההתקשרות שלנו אליו נקראת "יחידה". יחידה עולה גם הבל, וכדי לצאת ממצרים "אדמת בני חם" צריך את החום הקדוש שהוא הבל להב הלב (רמז ל-37 בשלישית כנ"ל).

הפעולה השלמה של יציאת מצרים היא גילוי היחידה בהתקשרות לעצמות ה', וכשנסיים זאת יגיע משיח צדקנו במהרה בימינו.

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת וארא

יום ראשון כ"ב טבת

הגה"ק רַבִּי שְׁמוּאֵל בהרה"ק ר' יִשְׂרָאֵל הָעלִיר מִצְּפַת, בַּעַל 'שִׁבְרֵי לוּחוֹת' (תרמ"ד)

הרה"ק רַבִּי שָׁלוֹם בהרה"ק ר' מָרְדְּכַי יוֹסֵף מֹשֶׁה מָאסְקָאוויטְש מִשָּׁאץ, בַּעַל 'דַּעַת שָׁלוֹם' (תשח"י)

יום שני, כ"ג טבת

הרה"ק רַבִּי אַרְיֵה לֵייבּוּש הַלֵּוִי ב"ר יְחִיאֵל מִיכְל עֶפְּשְׁטֵיין מֵאוֹז'רוֹב-אוֹפַאלָא (תקצ"ז)

יום שלישי, כ"ד טבת

הרה"ק רַבִּי שְׁנִיאוֹר זַלְמָן ב"ר בָּרוּךְ פּוֹזְנֶר מִלְּיאַדִי, בַּעַל 'שֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב' וְלִקּוּטֵי אֲמָרִים (תקע"ג)

הרה"ק רַבִּי שְׁמוּאֵל בהרה"ק ר' אַבְרָהָם מִסָּאכְטְשׁוֹב, בַּעַל 'שֵׁם מִשְׁמוּאֵל' (תרפ"ו)

יום רביעי, כ"ה טבת

הרה"ק רַבִּי מֹשֶׁה צְבִי בהג"ר שִׁמְעוֹן שְׁלֹמֹה גִּיטֶרְמַאן מִסַּאוְורַאן, בַּעַל 'לִקּוּטֵי שׁוֹשַׁנִּים' (תקצ"ז)

יום חמישי, כ"ו טבת

הרה"ק רַבִּי הִלֵּל בהרה"ק ר' יִצְחָק פִּינְקָעלֶער מֵרַאדָאשִׁיץ (תרס"א)

יום ששי, כ"ז טבת

הַגָּאוֹן רַבִּי שִׁמְשׁוֹן ב"ר רְפָאֵל הִירְשׁ, בַּעַל 'חוֹרֵב' (תרמ"ט)

שבת קדש כ""ח טבת

הרה"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן ב"ר שְׁמוּאֵל כ"ץ מִזֶּעזְמִיר (תקפ"ז)

הרה"ק רַבִּי חֲנוֹךְ הַכֹּהֵן ב"ר טוֹבְיָה מִוַּארְשָׁא, בַּעַל 'יְסוֹד אֱמוּנָה וּמִדַּת עֲנָוָה' (ת"ר)

אדמו"ר הזקן

נישואין בסיכון גבוה

רבי שניאור זלמן ברוכוביץ' מליאדי, בעל התניא והשו"ע, נולד בח"י אלול קה"ת לאביו רבי ברוך ואמו רבקה במחוז ויטבסק שברוסיה הלבנה. עוד בילדותו נודע כעילוי בתורה ולהבדיל גם בהנדסה ואסטרונומיה. בשנת תקכ"ד נעשה לתלמידו המובהק של המגיד ממזריטש ובהוראתו כתב את השולחן ערוך שלו. עם עליית רבי מ"מ מויטבסק לארץ, ובהוראתו, הפך אדמו"ר הזקן למנהיגם של חסידי רוסיה ורוסיה הלבנה. אדמו"ר הזקן כתב את ספר התניא – ספר יסוד בחסידות בכלל ובחסידות חב"ד בפרט – המוגדר כ"תורה שבכתב של החסידות" וכולל עצות והדרכות בעבודת ה'. בעקבות הלשנות של מתנגדים ישב בכלא פעמיים. יום שחרורו ממאסרו הראשון בשנת תקנ"ט, י"ט כסלו, נקבע כיום טוב ור"ה לחסידות. בכ"ד טבת תקע"ג, בהיותו בדרך אחרי כיבוש נפוליאון את רוסיה הלבנה, נפטר רבי שניאור זלמן ונטמן בעיירה האדיטש.

***

פעם הגיע יהודי ליחידות לרבינו הזקן, הלה היה אויסגעפוצט [מצוחצח ומקושט] כמו דייטש [גרמני, וכאן הכוונה ליהודי בלבוש מודרני, שהחסידים סלדו ממנו מאוד]. משראו החסידים אשר שוהה הוא בחדר היחידות זמן ממושך, שמו אזניהם אל הדלת והנה למשמע הדברים צרמו אזניהם: האיש ההוא מספר אודות יפיה של אשתו, ומפליג בזה, ואחר כך מפרט אהבתו אותה וכל פרטי חייהם יחדיו. אלא שברצונו להתייעץ עם רבינו: מכיון שמצא אשה אחרת נאה ויפה ממנה, ברצונו לדעת האם לגרשה כדי לישא האחרת או להשאר עם הראשונה? ויען לו אדמוה"ז: "לא כדאי. כי אולי תאבד את הראשונה, ואחרת לא תשיג".

נתפלאו החסידים על כך שאדמוה"ז יבלה זמן רב לשמוע דבורים כאלו, וכשיצא האיש אמר אדמוה"ז: "אדם זה היה צדיק נסתר גדול, ויספר לי כל פרטי מדרגות בשכינה שהגיע אליהם. ועכשיו הוא רוצה לעלות יותר, ואי אפשר להגיע למדרגה גבוהה אם לא לרדת תחילה מהמדרגה הנוכחית, ואי לזאת האם כדאי לעשות? ועניתי לו שאינו כדאי כי אפשר להיות שירד ממדרגתו ולעלות לא יוכל, ויאבד הראשונה". [רשימת סיפורים א, עמ' 26]

***

המשל בו משתמש הצדיק הנסתר, לפיו השכינה היא למעשה אשתו, מקורו בזוהר הקדוש. שם מוסבר, כי הפסוק המתאר את משה כ"איש האלקים", רומז לכך שהוא בעלה של השכינה הנקראת "אלקים" - כפי ש"אלימלך איש נעמי" משמעו "בעלה של נעמי". פירוש זה עלול להעלות תמיהה גדולה: הלא השכינה היא כללות נשמות ישראל - ובתוכן הצדיק - ובעלה של השכינה הוא ה' בכבודו ובעצמו! כיצד נוטל הצדיק את הכתר הזה לעצמו?

אלא שהיא הנותנת: השכינה, בהיותה הפן החלקי, החסר והמשתוקק שבאלוקות, זקוקה לדבר מה שיקשר בינה לבין השלמות הבלתי מושגת של הבורא. כדי לפעול

את הקשר הזה, נדרש מישהו שהוא בשר מבשרם של בני ישראל, אך עם זאת מתנשא מעליהם ונבדל מהם - כמזדהה תדיר עם האלוקים. זהו תפקידו של הצדיק, המזוהה בקבלה עם ספירת היסוד. היסוד מקשר בין התפארת - המסמלת את הקדוש ברוך הוא, והמלכות - המסמלת את השכינה.

בהתאם לתפקידו המיוחד של האדם הדורש בעצתו, תוכן העצה שנתן אדמו"ר הזקן מבטא צורת מחשבה האופיינית לספירת היסוד: ההערכה לסדר והדרגתיות. אם צדיקים אחרים היו תומכים, אולי, בשאיפה הברוכה להתעלות עוד ועוד, אדמו"ר הזקן סבור כי לפעמים יש להסתפק בקיים ולא לקפוץ מעבר ליכולתך.

קפיצה פתאומית למדרגה אחרת הגבוהה מקודמתה באין ערוך, בניגוד להתקדמות ברוכה של צעד אחר צעד, היא עניין מסוכן. אם ניתן לכך משל מסתורי פחות, יתכן ויבוא חסיד עשיר אל רבי שניאור זלמן כדי לשאול אותו על כדאיות עסקה מסוימת. הרווחים הצפויים עצומים, וההצלחה תעמיד אותו במצב כלכלי טוב לאין ערוך, אך הסיכון גבוה מאוד: הוא יצטרך להשקיע את כל מה שיש לו ולקוות לטוב. על פי אורח המחשבה המשתקף מן הסיפור, התשובה תהיה לרוב שלילית, אם כי אין כלל (בגימטריה יסוד) שאין בו יוצא מן הכלל.

יש משהו מפתיע במפגש עם גישה כזו אצל רבי חסידי. במידה מסוימת החסידות כולה היא מהפכה וחוסר סדר, כאשר הבעל שם טוב נהג לחרוג מסדרי העולם בכל עת מצוא, והתאפיין בעלייה לגבהים שאין ערוך להם: קפיצת הדרך שלו, ויותר מכך תורתו המשוטטת בחופשיות בעולמות עליונים, הן שתי דוגמאות מרכזיות לכך. יחד עם זאת, תמיד נשמר ביסוד המהפכה החוש הפנימי של תיקון הברית: הערכת סדר והיצמדות לסדר. דוגמה טובה לכך היא פתגם בלוח "היום יום" של הריי"ץ, המתאר תהליך של השלטת סדר שבשיאו עומד אדמו"ר הזקן: 'הבעל שם טוב היה מסודר, המגיד הקפיד על סדר, ואדמו"ר הזקן לימד את החסידים להיות מסודרים'. בדור הראשון הסתפק הרבי בסדר הפנימי, כשהוא מחולל מהפכות וקפיצות רוחניות וגשמיות. בדור השני הסדר הפך להיות גם הקפדה חיצונית, אך ללא שיטה והנחלה מסודרת. כאשר בא האדמו"ר הזקן, כבר לימד את חסידיו להיות מסודרים בלי לאבד את החופש החסידי. זאת משום שכאשר מתחלפים הדורות ותנועת החסידות מתפתחת, הולכת וגוברת הדרישה לסדר ומשטר שיאפשרו התפתחות תקינה.

אכן, שתי הגישות תלויות במחלוקת תנאים בסוף מסכת גיטין, מתי מותר אדם לגרש את אשתו. דעת רבי עקיבא היא שיכול לעשות כן אף אם מצא אחרת נאה ממנה, והיינו שלצורך התעלות השכינה, יש לו לאדם לקחת את הסיכון שבאיבוד הכל. ונאים הדברים לאמרם, רבי עקיבא, שמתוך עשרת הרוגי מלכות הוא כנגד השכינה ועל כן יש לו בה חוש ושאיפתו היא לרומם ולהעלות אותה יותר ויותר גם במחיר הסיכון. אלא שדברי אדה"ז הם אליבא דהלכתא וכדעת בית הלל שם, שמותר לאדם לגרש את אשתו רק אם הקדיחה תבשילו במזיד ואין לו לקחת את הסיכון שבאיבוד הכל.

על פי דברינו, הוראתו של אדמו"ר הזקן היא למעשה לתועלתה של השכינה - בת הזוג של הצדיק, נשמות ישראל התלויות בו - לא פחות מאשר לתועלתו. כשלעצמו, יכול הצדיק כל ימיו לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות, בעליה אין-סופית "מחיל אל חיל". אך הצדיק כ"יסוד עולם" ו"בעלה דמטרוניתא" מוכרח להיות מיושב בדעתו ולשקול את ההשלכות הרחבות של הרפתקה רוחנית.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחָתָ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכּוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחָתָ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

